SAMEN

bruggen bouwen & verschillen vieren

10 discriminatiegronden & 65 aanbevelingen tegen racisme en discriminatie

Comité 21 | maart
INTERNATIONALE DAG TEGEN RACISME & DISCRIMINATIE

Samen bruggen bouwen en verschillen vieren

10 discriminatiegronden en 65 aanbevelingen tegen racisme en discriminatie

Auteur Drs. Susanne Weingart
Redactie Anne Swart
Vormgeving Hamid Oujaha

Comité 21 maart
INTERNATIONALE DAG TEGEN RACISME & DISCRIMINATIE

© Juni 2016, Comité 21 maart, een samenwerkingsverband van meer dan 100 organisaties.
P/a Emcemo, 1e Weteringplantsoen 2C, 1017 SJ Amsterdam. Comite21maart@gmail.com

It is not our differences that devide us. It is our inability to recognize, accept, and celebrate those differences.

Audre Lorde, 1994

Inhoud

1. Samenleven in Nederland 7
1.1 Racisme en discriminatie in Nederland 9
1.2 Bruggen bouwen 11
1.3 Leeswijzer 12

2. Discriminatiegrond of doelgroep 13
2.1 Islamofobie 13
2.2 Anti-zwart racisme 15
2.3 Antisemitisme 17
2.4 Vluchtelingen en vluchtelingenhaat 19
2.5 LHBT-vluchtelingen en discriminatie van LHBT's 21
2.6 Discriminatie van gehandicapten 23
2.7 Seksisme 25

3 Drie levensterreinen 27
3.1 Discriminatie in het onderwijs 27
3.2 Discriminatie op de arbeidsmarkt 31
3.3 Etnisch profileren en demonstratierecht 33

Slotwoord 35

Literatuur 37

Bijlagen

1. Ondersteunende organisaties Comité 21 maart 2016 39
2. Overzicht bijeenkomsten 41
3. Definities islamofobie 43
4. Zwarte Piet: 85 jaar tegengeluid 45
5. Toespraken demonstratie 19 maart 47
6. Flyer actiemaand tegen racisme en discriminatie 2016 63
7. Manifest Comité 21 maart 65
8. Impressie actiemaand Comité 21 maart 2016 67

1 Samenleven in Nederland

> *Ik wil [mijn kinderen] dat mooie Nederland, symbool van vrijheid en solidariteit, teruggeven. Als ze straks op zoek gaan naar een baan, wil ik niet dat ze beoordeeld worden op hun huidskleur of achternaam. Ik wil niet dat ze door de politie worden aangehouden omdat ze zwart zijn en dus verdacht. Ik wil niet dat ze en lager schooladvies krijgen omdat ze zijn wie ze zijn. Ik wil niets minder dan gelijke kansen en dat ze zich veilig voelen in Nederland.* Antoin Deul 2016

Bovenstaande zijn de woorden van een van de sprekers op 19 maart tijdens de demonstratie '*Allemaal anders, allemaal gelijk'* in Amsterdam. In de maand voorafgaand hieraan zijn tijdens bijeenkomsten discussies gevoerd, sprekers gehoord en aanbevelingen gedaan voor een inclusief Nederland. Vanuit al deze bijeenkomsten ontstond dit rapport met aanbevelingen tegen racisme en discriminatie. De bijeenkomsten zijn voorbereid door *Comité 21 maart* en kwamen tot stand door veel gedreven vrijwilligers en duizenden betrokken burgers.
Dit rapport is ontstaan uit het werk van bovengenoemde vrijwilligers zowel als uit de kritische noten van Liliën Macnack, Abdou Menebhi, Saida Derrazi, Ramfis Martir, Lonneke Lemaire, Ewout van den Berg, Desiree van Lent, Malu Lüer, Suzan van Westerlaak, Caroll Sastro en Anne Swart. Dank hiervoor.

Het rapport zal gepresenteerd worden aan het Ministerie van Sociale Zaken, aan verschillende politieke partijen en aan maatschappelijke organisaties. Politieke partijen kunnen deze aanbevelingen in hun campagnes in de aanloop naar de verkiezingen van maart 2017 en in toekomstige partijprogramma's gebruiken. Ook voor maatschappelijke organisaties zijn de aanbevelingen interessant voor het afstemmen van beleid en richting.

1.1 Racisme en discriminatie in Nederland

Vaak wordt Nederland nog een tolerant land genoemd en gesuggereerd dat er weinig tot geen discriminatie, racisme of uitsluiting is. Niets minder is waar.
Men ziet al tijden de vestiging of opkomst van partijen en straatbewegingen die discrimineren op grond van afkomst of geloof. Voorbeelden hiervan zijn een partij die 'minder Marokkanen' en 'de-islamisatie'[1] wil, gewelddadige (aangewakkerde) protesten tegen vluchtelingen[2], tweewekelijkse demonstraties tegen moslims[3], regelmatig voorkomende stigmatiserende uitspraken door gevestigde politieke partijen en een herhaald negatief afbeelden van groepen Nederlanders in de pers.

Registraties van anti-discriminatievoorzieningen (ADV's) tonen aan dat discriminatie een structureel verschijnsel is in Nederland. Hoewel de ADV's een lichte afname van hun meldingen noteren kunnen zij de vraag of discriminatie in Nederland toe- of afneemt niet beantwoorden. Want tegelijkertijd blijkt in dezelfde periodes sprake te zijn van een verdubbeling van het aantal klachten bij het Meldpunt internet Discriminatie (MiND) en een behoorlijk hoog aantal meldingen via de nieuwe facebookpagina van Stichting Meld Islamofobie!. Toch geven allen aan dat de meldingsbereidheid laag is. Enerzijds is dit te wijten aan de opvatting dat melden niet helpt, anderzijds - en dit is een zorgwekkende conclusie - raken mensen steeds meer gewend aan polarisatie in Nederland, berusten daarin of leren hiermee leven en dienen hierdoor geen klachten meer in[4].

Onrustbarend is dat in de media bevooroordeelde verslaggeving gemeengoed is geworden, wat tot polarisatie leidt. Zo betichtten zij laatst alle Nederlandse voetballertjes met Marokkaanse achtergrond van ruziezoeken en staan daarmee achter de roep dat deze groep geweerd dient te worden. Even zo beschuldigden zij alle Nederlandse pubers met Turkse achtergrond van doodsbedreigingen aan de hand van één enkele uitspraak.

Geweld en demonstraties tegen AZC's, het verstoren van raadsvergaderingen, het bedreigen van vrouwen met verkrachting, het gooien van molotovcocktails naar moskeeën en het bekladden van huizen van getraumatiseerde vluchtelingen echter worden uitgelegd als 'uitingen van bezorgde burgers'. Met het verwoorden van soortgelijke agressie tot 'bezorgdheid' maakt men van afkeurenswaardig gedrag een deugd en van een dader iemand die zorg eist en verdient. In deze benadering liggen veel contradicties.

Vrijheid van meningsuiting is een groot goed. Onbeperkt beledigen, met de dood bedreigen als men een afwijkende mening hoort, agressie ten volle uiten of ongefundeerd beschuldigen vallen hier volgens velen ook onder. Het actief uitdragen dat discriminatie, uitsluiting en racisme ten allen tijde onacceptabel is, lijkt in deze 'vrijheid van meningsuiting' echter eerder een belemmering dan een belangrijk goed. En ook hierin ligt een contradictie.

Het ECRI[5] adviseert Nederland om zich in de aanpak van racisme en discriminatie meer te richten op de oorzaken en op het bevorderen van kennis en bewustwording. Alléén maatregelen in de sfeer van recht en registratie noemen zij niet afdoende.
Een belangrijk onderwerp hierin is het Nederlandse verleden waarin kolonialisme en slavernij een grote rol speelden. Deze gedeelde, parallelle geschiedenis verdient aandacht en erkenning, net zoals

[1] PVV, twitterberichten en uitspraken. Wat de-islamisatie in de praktijk betekent wordt niet uitgelegd.
[2] Door extreem rechtse groeperingen en/of zogenaamde 'bezorgde brugers'
[3] Pegida
[4] Dinsbach W. et al (2015)
[5] European Commision against Racism and Intollerance (2015)

de gevolgen daarvan die in de huidige tijd nog steeds een rol spelen in de interactie tussen witte en zwarte Nederlanders.

In allerlei levensterreinen dringt discriminatie en racisme door. Jongeren met een niet-Nederlands klinkende naam of een andere dan witte huidskleur krijgen een lager schooladvies en hebben minder kansen op de arbeidsmarkt of op een stageplaats. Toch zouden alle jongeren in Nederland dezelfde kansen en een toekomst naar eigen keuze verdienen.

Juist in deze tijd is het belangrijk om samen te werken en een vuist te maken tegen elke vorm van racisme en discriminatie en te streven naar een rechtvaardige, solidaire en open maatschappij. Een maatschappij waarin geen plaats is voor racisme, discriminatie, islamofobie, antisemitisme, seksisme, homofobie of welke vorm van uitsluiting of discriminatie ook. Een maatschappij die onze jongeren alle kansen geeft. Deze strijd voor gelijke kansen en een inclusieve samenleving moeten we samen voeren. Samen met alle burgers en alle instituties, ook de politiek. De tijd is aangebroken dat de verantwoordelijkheid niet meer alleen eenzijdig bij de burger ligt. Dit zou samen een gedeelde verantwoordelijkheid moeten zijn[6]. Hieraan is vanuit het *Comité 21 maart* in februari een bescheiden start gemaakt.

[6] Emcemo & Een land een samenleving (2015): toespraak Glenn Helberg

1.2 Bruggen bouwen

Het *Comité 21 maart*[7]met haar voorlopers *Nederland Bekent Kleur* en *Platform Stop Racisme en Uitsluiting*, is een burgerinitiatief dat vanaf 1992 een demonstratie tegen racisme en discriminatie organiseert. In 2016 zijn ruim 100 organisaties en actiegroepen[8] bij het Comité aangesloten en allen onderschrijven het gemeenschappelijke manifest[9]. Zij zetten zich in voor een Nederland waarin men streeft naar gelijkheid voor iedereen en waarin diversiteit en culturele verschillen een bron van kracht zijn[10].
In 2016 organiseerden vrijwilligers verbonden in het *Comité 21 maart* een actiemaand tegen racisme en discriminatie onder de noemer: '*Allemaal anders, allemaal gelijk*'. De vreedzame demonstratie op 19 maart 2016 in Amsterdam was het sluitstuk met ruim 1.500 demonstranten. Negen personen gaven een indringende toespraak[11] en pleitten voor een Nederland dat zich inzet voor haar inwoners.
Voorafgaand aan de demonstratie, vanaf 19 februari, vonden 18 bijeenkomsten plaats waarin 10 onderwerpen aan de orde kwamen:

- islamofobie
- anti-zwart racisme
- antisemitisme
- vluchtelingen
- discriminatie van LHBT's
- seksisme
- discriminatie van gehandicapten
- discriminatie in het onderwijs
- discriminatie op de arbeidsmarkt
- etnisch profileren en demonstratierecht

In deze 18 bijeenkomsten zijn meer dan 70 sprekers uitgenodigd en 1.100 mensen bereikt in discussies en lezingen. Meer dan 60 vrijwilligers hebben zich ingezet om alles naar ieders tevredenheid te laten verlopen.
Een aantal ondernemers stelden hun ruimtes voor de bijeenkomsten gratis of tegen een kleine vergoeding ter beschikking. Financiële steun kwam van de Gemeente Amsterdam, de FNV en vele kleine donaties van particulieren. Maar de actiemaand was nooit tot stand gekomen zonder de grote inzet van vrijwilligers en actievoerders.

Tot stand komen van de aanbevelingen

Tijdens de bijeenkomsten formuleerden de deelnemers en de sprekers - ongeveer 1.200 personen - aanbevelingen over de hier boven genoemde onderwerpen. Deze aanbevelingen zijn verzameld en gebruikt in de verslaglegging van dit rapport. Daarnaast zijn deze aanbevelingen aangevuld met de uitkomsten uit de negen toespraken tijdens de demonstratie op 19 maart en onderbouwd met literatuur en/of aanbevelingen uit recente onderzoeken. In dit rapport is erop gelet dat de genoemde aanbevelingen praktisch en snel uit of door te voeren zijn.

[7] 21 Maart is als internationale dag tegen racisme en discriminatie uitgeroepen door de VN na de brute moord op 69 mensen door het Zuid-Afrikaanse apartheidsbewind die in Sharpeville demonstreerden tegen de zogenaamde pasjeswetten. In de hele wereld gaan mensen deze dag de straat op om hun stem te laten horen tegen racisme en discriminatie.
[8] Zie bijlage 2.
[9] Bijlage 6: Manifest *Comite 21 maart*. Bijlage 7: Flyer Demonstratie 19 maart 2016.
[10] Manifest *Comite 21 maart*
[11] Bijlage 5: Toespraken 19 maart 2016

1.3 Leeswijzer

In de volgende twee hoofdstukken begint elke paragraaf met een verwijzing naar de bijeenkomsten en toespraken waaruit informatie en aanbevelingen gedestilleerd zijn. Het gebruik van aanvullende literatuur is genoemd in de voetnoten. Hierop volgt een summiere omschrijving van de huidige situatie in Nederland plus de aanbevelingen. Bij een overlap tussen aanbevelingen staan verwijzingen naar andere paragrafen om herhaling te voorkomen.

Hoofdstuk 2 beschrijft de aanbevelingen met betrekking tot verschillende vormen van discriminatie: islamofobie, anti-zwart racisme, antisemitisme, vluchtelingen, LHBT-vluchtelingen, seksisme en discriminatie van gehandicapten. Hieraan zijn soms verschillende doelgroepen verbonden.

Hoofdstuk 3 gaat dieper in op drie levensterreinen: discriminatie in het onderwijs, discriminatie op de arbeidsmarkt en etnisch profileren & demonstratierecht.

2 Discriminatiegrond en/of doelgroep

In dit hoofdstuk komen aanbevelingen met betrekking tot de verschillende vormen van discriminatie van de daarmee samenhangende doelgroepen aan de orde. De onderwerpen of doelgroepen zijn in willekeurige volgorde geplaatst: islamofobie, anti-zwart racisme, antisemitisme, vluchtelingen, LHBT-vluchtelingen, seksisme en discriminatie van gehandicapten.

2.1 Islamofobie

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit bijeenkomsten 1, 10 & 15, toespraak 5 en literatuur.
Islamofobie[12] wordt in Nederland nog niet erkend als aparte discriminatiegrond, zoals dat bijvoorbeeld wel het geval is met homofobie en antisemitisme. De discriminatie van moslims wordt door een aantal ADV´s niet als dusdanig geregistreerd. Dit gebeurt nog onder de noemer ´ras´ en hierdoor lijken cijfers over discriminatie van moslims in veel rapportages laag of niet te bestaan.

Negatieve beeldvorming over 'de islam' en moslims is de afgelopen jaren toegenomen. Nieuws over gewelddadige extremisten die de Islam als legitimatie gebruiken voor hun doeleinden, beheersen in steeds grotere mate de media. Door een groeiend aantal Nederlanders wordt de islam ervaren als een bedreiging voor de seculiere democratische rechtstaat.

Uit Europese cijfers over islamofobie blijkt dat de slachtoffers vooral (moderne, gesluierde) vrouwen zijn. Meer dan 75% van meldingen bij het Europese IMAN-project[13] is van hen afkomstig, terwijl de daders voor meer dan 75% witte mannen zijn. Bij ongeveer 50% van de meldingen van moslimvrouwen is sprake van fysiek geweld. Dit percentage ligt bij de meldingen van mannen veel lager, rond 20%. Vrouwen zijn door een hoofddoek gemakkelijk te identificeren als moslim en kunnen daarmee als een symbolisch doelwit dienen. Hierbij wordt er in het geheel aan voorbij gegaan dat het dragen van een hoofddoek voor de moderne, jonge moslimvrouw een eigen keuze is. Islamofobie heeft invloed op de vrijheden en verworvenheden van vrouwen met een (vermeende) moslimachtergrond en beperkt jongeren in hun dadendrang en keuzevrijheid.

Aanbevelingen islamofobie

A. Veiligheid in Nederland is een onderwerp voor iedereen die in Nederland woont.
Mensen die herkenbaar anders zijn dan de witte Nederlander of zichtbaar Moslim zijn moeten zich ook veilig kunnen voelen. Aan te bevelen is:
- Bescherm personen tegen bedreiging en uitsluiting op grond van uiterlijk, kleding of (vermeende) religie door anderen.
- Bescherm religieuze instituties die met bedreiging te maken krijgen.
- Spreek niet generaliserend over bevolkingsgroepen als het gaat om terreur of criminaliteit, maar spreek over individuele daders.

[12] Zie bijlage 3: Definities islamofobie
[13] Islamophobia Monitoring & Action Network

B. Stimuleer bewustwording over islamofobie.

- Maak islamofobie (niet islamkritiek) een onderwerp op de politieke agenda.
- Politieke partijen kunnen de strijd tegen islamofobie onderschrijven en ondersteunen.
- Ondersteun voorlichtingen en initiatieven die burgerrechten onder de aandacht brengen.

C. Stimuleer bewustwording bij de burger.

- Geef een duidelijk signaal af dat discriminatie in de vorm van islamofobie en racisme niet 'gewoon' is.
- Stimuleer het melden van islamofobie (eventueel door het ondersteunen en initiëren van campagnes).
- Breng informatie over burgerrechten onder de aandacht van de burgers en vergroot de toegankelijkheid van die informatie.

D. Maak landelijk (en hiermee Europese) datacollectie over islamofobie mogelijk.

- Maak islamofobe incidenten in aantal en ernst inzichtelijk.
- Ondersteun en formuleer een landelijke gemeenschappelijke definitie voor islamofobie. Neem bestaande Nederlandse definities[14] als uitgangspunt.
- Betrek alle anti-discriminatiebureau's en politiemeldpunten. Neem de Amsterdamse situatie als uitgangspunt. Hierin is samenwerking van alle meldpunten essentieel.

E. Besteedt ook aandacht aan ouderen.

Niet iedereen behoort tot de 'facebook-generatie', soms zijn ouderen digibeet. Meldpunten waar men digitaal aangifte kan doen bereiken hierdoor de oudere moslims minder goed. Het stimuleren van mondelinge voorlichting en telefonische hulp zijn hier een goed alternatief.

F. Voorkom en bestrijd discriminatie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt:

Toegang tot scholing, stage en werk is moeilijk vanwege een (vermeende) islamitische achtergrond. Zie paragraaf 3.1 en 3.2.

G. Voorkom en verminder etnisch profileren door de politie.

Zie paragraaf 3.3.

[14] Zie bijlage 3: Definities islamofobie

2.2 Anti-zwart Racisme

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit bijeenkomst 2, toespraak 8 en literatuur.
De VN heeft 2015 – 2024 uitgeroepen tot *the decade of people of African descent* tegen de wereldwijde structurele achterstelling van mensen van Afrikaanse afkomst. In Nederland komen onder de discriminatiegrond 'ras' de meeste meldingen bij de ADV's binnen. In 2015 stond de teller op bijna 2.000 meldingen, veruit de grootste categorie met 41% van alle klachten[15]. Dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren en neemt eerder toe dan af. Ook etnisch profileren en stigmatisatie nemen toe[16]. Er is een grotere armoede en werkloosheid onder zwarte mensen in Nederland en verhoudingsgewijs bekleedt slechts een klein aantal mensen een publiek ambt. Toch wordt dit racisme niet erkend.

Apegeluiden bij voetbalwedstrijden, het 'rot op naar je eigen land' rond de Piet-discussie, een pop van een voetballer met een strop om de nek, het onbegrip over de weerstand tegen afbeeldingen op de gouden koets, dit alles duidt op een weinig ontwikkeld bewustzijn binnen de Nederlandse samenleving over discriminatie en racisme maar ook over slavernij en het koloniale verleden. Deze gedeelde, parallelle geschiedenis verdient aandacht en erkenning. De discussie over tradities, zoals de kwetsende en racistische Zwarte Piet, vraagt in het licht van deze gedeelde geschiedenis om een politieke stellingname in het publieke debat, mits deze zorgt voor verbinding. Zich als politiek instituut afzijdig houden werkt hierin inmiddels polariserend.

Terwijl het Rijksmuseum in 2015 pogingen deed om omschrijvingen van schilderijen te veranderen, laait de discussie rond zwarte Piet jaarlijks zeer fel op. Een zwárte Piet staat al jaren symbool voor raciale en racistische stereotypering van zwarten[17]. Hij is voor een deel van de Nederlandse bevolking zeer kwetsend. Voor velen is Sinterklaas dan ook geen feest, maar een uitingsvorm van discriminatie die leidt tot nog meer discriminerende bejegening. Tradities zijn dynamisch en aan verandering onderhevig. Ook aan Piet, inmiddels 150 jaar oud, werd al op zijn 65e levensjaar gevraagd of hij zijn uiterlijk vanwege de racistische stereotypering wilde veranderen. Sinds 1930 zijn boeken en (wetenschappelijke) stukken geschreven[18], documentaires gemaakt[19] en is actie gevoerd voor een goede decembermaand voor iedereen. Toch lijkt na 85 jaar discussie en actie (zie bijlage 4) het verweer tegen verandering van Piet alleen heftiger te worden.

Ook kan men nog steeds van de verheerlijking van de 'VOC mentaliteit' spreken zonder bij de zwarte bladzijden van ons gedeelde verleden stil te staan, een rode draad door de geschiedenis tot het heden. Met het roemen van de gouden eeuw, de heldenverering van slavenhandelaren zoals Piet Hein, Peter Stuyvesant en de Ruiter creëren we een vals bewustzijn en laten het slavernijverleden links liggen. Dit verdient een andere, gelijke, plaats in de geschiedenisboeken, - lessen en - studies.

[15] Dinsbach, W. (2015)
[16] CERD (2015)
[17] Helsloot (2012)
[18] Boeken zoals: 'Al is hij zo zwart als roet', Rahina Hassankhan (1988); 'Sinterklaasje, kom maar binnen zonder knecht', Helder en Gravenberch (1998). Wetenschappelijke studies bijvoorbeeld: Helsloot, Meertens Instituut.
[19] Voorbeelden documentaires: 'Blackface', Roger Ross Willams (2015); 'Zwart als roet', Sunny Bergman (2014).

Aanbevelingen anti-zwart racisme

A. Stimuleer publieke educatie over de complexe gedeelde geschiedenis.
- Informeer de Nederlandse samenleving over de perioden van slavernij en kolonialisme.
- Ondersteun campagnes die de gedeelde geschiedenis uitdragen.

B. Informeer de Nederlander over wat racisme en raciale discriminatie inhoudt.
- Doe dit op alle levensgebieden (sport, hobby, werk, onderwijs). Keur de incidenten steeds opnieuw af.

C. Vul het schoolcurriculum aan met informatie over slavenhandel, slavernij en kolonialisme.
- Verplicht een landelijke implementatie van lessen over de gedeelde geschiedenis.
- Ondersteun de (door-)ontwikkeling van lesmateriaal over slavernij. Best practice hiervoor is al ontwikkeld, zie lespakket www.slavernijverleden.nl (NinSee) en lespakket www.nederlandwordtbeter.nl[20]. Gebruik ontwikkelde lesmaterialen en/of ontwikkel aan de hand hiervan, samen met de deskundige instanties het bestaande materiaal door.
- Ondersteun effectiviteitsmetingen op bovengenoemd lesmateriaal.

D. Bevorder dat Piet wordt ontdaan van zijn negatieve stereotypen.
- Neem blijmoedig afscheid van een zwarte Piet en draag daardoor bij aan de groei naar een Sinterklaasfeest dat voor iedereen leuk is.
- Houd het in 2015 opgestelde kabinetsstandpunt dat 'in de vertolking van Zwarte Piet negatieve stereotyperingen een rol kunnen spelen' aan. Handel er in 2016 naar door dit standpunt tegen zwarte Piet uit te dragen.
- Honoreer 85 jaar tegengeluid.

E. Voorkom het verheerlijken van de 'VOC-mentaliteit' en het benoemen van voormalige slavenhandelaren als helden.

F. Voorkom discriminatie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt.
Toegang tot scholing, stage en werk is moeilijk vanwege een andere dan witte huidskleur. Zie paragraaf 3.1 en 3.2.

G. Voorkom en verminder etnisch profileren door de politie.
Zie paragraaf 3.3.

[20] Best practice: www.slavernijenjij.nl van het NinSee en een lespakket voor de bovenbouw ter bewustwording over racisme van Nederland wordt beter www.nederlandwordtbeter.nl .

2.3 Antisemitisme

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit toespraak 7 en literatuur.

Jaren voor de oorlog in Nederland werd in Europa een 'zondebokmechanisme' op Joden toegepast waardoor veel Nederlanders bereid waren een passieve of actieve medewerking te verlenen aan een stapsgewijze uitroeiing. Van de 140.000 Nederlandse Joden zijn tijdens WOII 102.000 - 110.000 mensen omgekomen. Dit aantal ligt met 75% van de toenmalige Joodse bevolking hoger dan in menig ander Europees land. Nu, in 2016, wonen in Nederland 30.000 - 57.000 Nederlanders die het joodse geloof hebben of Joods van geboorte zijn.

Nog steeds komt uit jaaroverzichten van ADV's een structureel antisemitisme naar voren. Synagogen vereisen in 2016 nog steeds bescherming en de CIDI Monitor Antisemitische Incidenten registreerde in 2015 een toename van antisemitisme op scholen en door spreekkoren bij sportevenementen. CIDI spreekt in het totaal in 2015 van 126 incidenten. Dat was een afname van 26% ten opzichte van 2014. Deze daling wordt verklaard door minder gescheld op straat en minder haatmails. Andere incidenten bleven gelijk of stegen. Meldingen stijgen na gebeurtenissen in het Midden-Oostenconflict, terreuraanslagen in het buitenland gericht op joodse personen, objecten of aanslagen waarbij er een (veronderstelde) link is met antisemitisme[21].

Een definitie van antisemitisme is niet eenvoudig. Sommige definities includeren kritiek op de staat Israël. De meningen hierover zijn verdeeld.
Hier staat antisemitisme in navolging van E. Gans als 'afkeer van en vooroordelen tegen Joden als Joden'[22] [23]. Ook CIDI Monitor Antisemitische Incidenten neemt uitlatingen die anti-Israël zijn niet als antisemitisch op. Beschuldigingen dat Israël mensenrechten schendt, Palestijnen onderdrukt of oorlogsmisdaden pleegt worden gezien als politieke uitingen. Verwijzingen naar het nazisme beschouwt men wel als antisemitisch[24] [25].

Toch is deze discussie slechts semantisch als in mei 2016 PSV-voetbalsupporters na een overwinning antisemitische leuzen zingen[26] en als neonazi's tijdens de dodenherdenking in Leiden de mogelijkheid krijgen een krans te leggen met een zeer provocerende tekst[27].

[21] Dinsbach, W. (2015)
[22] E. Gans (2010) omschrijft antisemitisme: 'Antisemitisme fungeert vaak als containerbegrip (…) Antisemitisme bestaat in allerlei verschijningsvormen, zoals onder meer religieus antisemitisme (anti-judaïsme), economisch- sociaal antisemitisme en racistisch antisemitisme. (…) Ik definieer antisemitisme hier als afkeer van en vooroordelen tegen Joden als Joden'.
[23] Ook CIDI hanteert een definitie die met Gans overeenkomt: '[Antisemitisme is] Joden anders behandelen dan andere mensen, en vooral je vijandig opstellen jegens Joden op grond van vooroordelen.'
[24] Muller, G. (2016)
[25] Butter, E. (2016)
[26] 11 mei 2016: zang door PSV-supporters 'samen verbranden we joden'
[27] 4 mei 2016: Neo-nazi's van 'Identitair Verzet' leggen in Leiden een krans met de tekst 'nooit meer, broederoorlog'. De strekking van deze leuze is er mooit meer oorlog onder arische broeders zou moeten komen en dat de 2e wereldoorlog niet door Hiltler-Duitsland is begonnen, maar het gevolg is van een Joods complot.

Aanbevelingen antisemitisme

A. Verbeter het Nederlandse monitoring- en registratiesysteem voor antisemitisme zodat jaarlijkse meldingen meegenomen kunnen worden in longitudinaal onderzoek.

B. Maak onderscheid tussen antisemitisme en kritiek op de staat Israël, zowel in registratie en onderzoek, als in het onderwijs.

C. Onderwijs jongeren over antisemitisme.

- Blijf in de geschiedenis van de Holocaust onderwijzen.
- Voer campagne tegen antisemitisme.
- Leer jongeren om te allen tijde nuances in uitspraken aan te brengen.

D. Blijf antisemitisme bespreekbaar maken.

2.4 Vluchtelingen en vluchtelingenhaat

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit bijeenkomsten 13 & 14, toespraken 1, 3 & 4 en literatuur.

Vluchtelingen in Nederland zijn in veel opzichten niet gelijkwaardig aan de Nederlandse burger. Deels vanwege hun afhankelijkheid en omdat zij in vrijwel alle opzichten zijn aangewezen op goedhartigheid. Maar ook omdat in Nederland op dit moment niet het beste klimaat heerst door xenofobie. Protestacties tegen AZC's, bekladden van huizen waar vluchtelingengezinnen wonen, het bedreigen van mensen op straat bevestigen dit beeld.
In vergelijking met een aantal andere Europese landen zijn de procedures lang. Uitzetting van kinderen omwille een rigide uitoefening van de regels gaat ten koste van een reële en humane weging omdat veel van deze kinderen in Nederland zijn opgegroeid.

Uitspraken zoals 'vluchtelingen blazen onze publieke voorzieningen op', 'ze komen hier alleen voor onze medische voorzieningen' of 'kom in verzet' veroorzaken agressie, angst voor recessie en tweespalt. Ook worden de aantallen vluchtelingen en asielzoekers met grote regelmaat foutief geïnterpreteerd of weergegeven. 'Asielinstroom', 'asielzoekers', '1e en 2e asielaanvragen', 'nareis' en 'statushouders' worden door elkaar gebruikt of zelfs in aantallen bij elkaar opgeteld. De gecommuniceerde uitkomst is meestal te hoog. Ook de woordkeuze bij stijgingen en dalingen is niet correct. Zo werd een stijging van 0,1% door IND 'ruim' genoemd, een daling van 22% daarentegen 'licht'[28]. Soortgelijke communicatie kan tot stemmingmakerij leiden.

Rapporten die vermelden dat Turkije geen veilig land is voor (partners en kinderen van de in Nederland opgevangen) vluchtelingen en een aanhoudende oorlog in het thuisland geven individuele mensen veel stress[29]. Ook de Nederlandse procedure schept onduidelijkheid over een eventuele status wat tot onzekerheid en bezorgdheid over naaste familieleden leidt die pas na 1,5 jaar naar Nederland kunnen komen. Stress, onzekerheid en een minimaal financieel budget maakt het voor toch al belaste en getraumatiseerde mensen moeilijk om iets nieuws op te bouwen en de taal te leren[30].

Ook de media berichten regelmatig polariserend over vluchtelingen. Veel Nederlanders zetten zich in voor vluchtelingen, maar dit blijft onderbelicht door het herhaalde verwijzen naar het 'vluchtelingenprobleem'. De gebezigde terminologie ontmenselijkt op deze wijze de individuele verhalen. Want in wezen zijn het juist de vluchtelingen die een probleem hebben, zij veroorzaken het niet.

Onderstaande aanbevelingen richten zich niet op Europa of op de wereld. Deze kunt u elders vinden[31]. In acht nemend dat de internationale situatie nooit te negeren is, richten deze aanbevelingen zich op de situatie van vluchtelingen in Nederland en een mogelijkheid om hun situatie met minimale inzet te verbeteren.

[28] Dyke, F. v. (2016)
[29] Amnestie International (2015)
[30] Mullainathan, S. & Shafir, E. (2013)
[31] Emcemo & Een land een samenleving (2015)

Aanbevelingen vluchtelingen

A. Kinderen lijden het meest.
- Verplaats kinderen zo weinig mogelijk. Zorg dat kinderen zich kunnen hechten aan scholen, vriendjes en omgeving. Onnodig vaak verhuizen binnen Nederland kan extra traumatiserend werken.
- Zet effectief bewezen methodieken in bij de opvang van vluchtelingenkinderen. Doe dit in samenwerking met kennisinstituten.

B. Communiceer goed onderlegd over aantallen mensen.
- Gebruik de reële cijfers als over aantallen 'asielzoekers', '1e en 2e asielaanvragen', 'nareis', 'statushouders' en/of 'asielinstroom' gesproken wordt. En leg uit hoe deze cijfers tot stand zijn gekomen.
- Gebruik de goede terminologie en leg deze elke keer weer opnieuw uit bij het benoemen van cijfers.

C. Spreek niet over vluchtelingen alsof zij een probleem veroorzaken. Zij zijn degenen die grote problemen hebben.
- Probeer het woord 'vluchtelingenprobleem' zo veel mogelijk te mijden in openbare stukken en de pers. Gebruik hiervoor terminologie die meer rekening houdt met de menselijke factor.

D. Neem als politiek en als regering duidelijk stelling tegen discriminatie van en geweld tegen vluchtelingen.
- Geef bekendheid aan maatregelen en strafbepalingen.

E. Neem tijd voor elkaar en luister zonder oordeel naar elkaar[32].
- Luister naar de verhalen, zo leert men de ander kennen.
- Versterk in de bejegening het zelfvertrouwen van het individu. Dit bevordert inclusie, hechting en integratie.

F. Ondersteun initiatieven die verveling in de (nood)opvang tegengaan.
- Luister naar vluchtelingen en kom samen tot oplossingen.
- Bied laagdrempelige, gratis cursussen Nederlands. Dit is een voorwaarde voor integratie.
- Betrek ex-vluchtelingen die jaren in Nederland wonen. Zij kunnen advies aan de nieuwe groep geven.
- Stel middelen en mogelijkheden beschikbaar in tijd en budgetten om laagdrempelige initiatieven te ondersteunen. Zie best practice in Amsterdam, punt G.

G. Ondersteun initiatieven die de mobiliteit van vluchtelingen vergroten.
- Veel vluchtelingen moeten lopen. Grotere afstanden afleggen per OV is niet mogelijk vanwege het beperkte budget.
- Best practice uit bijeenkomst 13 waarin een start is gemaakt met een fietsproject. Vluchtelingen krijgen de mogelijkheid om verweesde fietsen op te knappen. Dit geeft hen dagbesteding en het is tegelijkertijd een oplossing voor het mobiliteitsprobleem.

H. Aanbevelingen LHBT-vluchtelingen.
- Zie paragraaf 2.4

[32] Emcemo & Een land een samenleving (2015): workshop Maartje Terpstra

2.5 LHBT-vluchtelingen en discriminatie van LHBT's

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit bijeenkomst 13 en literatuur.

Stichting Maruf organiseerde bijeenkomst 13 waaruit de volgende problemen van LHBT-vluchtelingen naar voren kwamen:

Er is een gebrek aan informatie gericht op LHBT-problematiek bij vluchtelingen. LHBT-vluchtelingen zijn aangewezen op informele netwerken uit het thuisland om in Nederland in aanraking te komen met maatschappelijke organisaties die zich voor hen inzetten.

Bij sociale uitsluiting en bedreigingen in opvanglocaties blijkt het COA niet naar bevrediging in staat de LHBT-vluchtelingen voldoende te ondersteunen. Dagelijkse uitsluiting door overige bewoners werkt belemmerend in gewone activiteiten zoals eten of wandelen. Sociaal isolement in de opvangcentra leidt ertoe dat LHBT-vluchtelingen niet het gevoel hebben dat zij, eenmaal in Nederland aangekomen, een beroep kunnen doen op de gelijkheidsrechten die ons land kent.

Taal is een structureel probleem. Informatiebronnen in de opvangcentra zijn voornamelijk in het Nederlands. Daarnaast is er voor LHBT-vluchtelingen een obstakel in het interpreteren van LHBT-symbolen die wijzen op instanties en kunnen voorzien in de specifieke behoefte van LHBT-vluchtelingen.

Aanbevelingen LHBT-vluchtelingen[33]

A. Zorg voor toereikende informatie gericht op LHBT's.
- Zorg voor informatiebronnen in het Engels of in andere relevante talen of faciliteer deze.
- Geef uitleg aan de LHBT-symbolen die in Nederland gangbaar zijn.

B. Doorbreek het patroon van het sociale isolement in Nederland en in de opvang.
- Bevorder het aanstellen van contact- of vertrouwenspersonen voor LHBT-vluchtelingen die de culturele en maatschappelijke barrières begrijpen. Geef hier voldoende ruchtbaarheid aan.

C. Neem tijd voor elkaar en luister zonder oordeel naar elkaar.
- Luister naar LHBT-vluchtelingen, zij hebben behoefte aan het uitdrukken van gevoelens, aan gehoord te worden en verhalen te delen.
- Versterk in de bejegening het zelfvertrouwen van het individu. Dit bevordert inclusie, hechting en integratie.

D. Zorg voor veiligheid voor LHBT-vluchtelingen in de opvang[34]
- Maak aparte *safe houses* voor LHBT's die daaraan behoefte hebben.

[33] Stichting Maruf (2016)
[34] COC (2016)

De Nederlandse Rijksoverheid omschrijft op haar website[35] enkele maatregelen om discriminatie van en geweld tegen LHBT's tegen te gaan. Het aantal door de politie geregistreerde incidenten van LHBT-discriminatie is van 428 in 2009 toegenomen naar 1.403 in 2014. Hoewel veiligheid van LHBT's sinds 2015 als topprioriteit van politie en justitie aangemerkt zijn volgens het COC nog onvoldoende initiatieven geconcretiseerd. Zij geven hiervoor dan ook aanbevelingen. Onderstaande een greep hieruit:

Aanbevelingen discriminatie van LHBT's

A. Zorg dat instituties voor LHTB's inclusief worden voor iedereen.
- Instituties voor LHTB's zijn soms nog te veel gericht op de witte man. Nederlandse vrouwen en vrouwen en mannen met een Nederlandse en andere achtergrond vinden hier in mindere mate aansluiting[36].

B. Stel voorlichting over LHBT's verplicht in het MBO[37].
- Minder dan de helft van de MBO-leerlingen (45%) vindt hun studieomgeving 'homovriendelijk'.

C. Stel trainingen en/of onderwijs over LHBT-voorlichting verplicht in het docentenonderwijs[38].
- Docenten moeten straks zelf verplicht LHBT-voorlichting geven op basis- en middelbare scholen. Maar zij krijgen in hun opleiding vrijwel nooit uitgelegd hoe zij dit goed kunnen doen. Train docenten hierin specifiek.

[35] Rijksoverheid (2016)
[36] Zie ook: Wekker (2016)
[37] COC (2016)
[38] COC (2016)

2.6 Discriminatie van gehandicapten

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit bijeenkomst 6, toespraak 2 en literatuur.
Voor mensen met een handicap zoals blinden en slechtzienden, mensen met een gehoorbeperking, een fysieke, verstandelijke en/of psychische handicap of beperking blijkt het nog steeds lastig om zelfstandig aan het openbare leven deel te nemen. Openbaar vervoer, internetsites (voor slechtzienden) en gebouwen zijn vaak ontoegankelijk. Ook worden gehandicapten niet betrokken bij het openbare leven vanwege hun handicap.

De Nederlandse regering heeft in 2007 het VN-verdrag[39] getekend voor rechten van mensen met een handicap. Dit verdrag handelt over gelijke rechten voor mensen met een beperking, waarin toegankelijkheid, gelijkheid, doeltreffendheid en zelfstandigheid de vier grondslagen zijn. In 2016 is naar verwachting het VN-verdrag in Nederland geratificeerd. In de geest van dit verdrag is het belangrijk onderstaande aanbevelingen te blijven volgen.

Aanbevelingen gehandicapten

A. Toegankelijkheid
- Neem voor personen met een handicap in bouwbesluiten en -plannen bij nieuw- en verbouw de eis ‘goede toegankelijkheid’ op. Stel in het bouwbesluit bindende eisen voor de integrale toegankelijkheid van gebouwen.
- Betrek ervaringsdeskundigen vanaf het vroegste stadium bij het ontwerpen, realiseren en beoordelen van de toegankelijkheid van openbare ruimte en gebouwen.
- Voer de checklist toegankelijkheid openbare ruimte landelijk in.
- Geef positieve prikkels zoals het belonen van goed toegankelijke locaties en evenementen met extra subsidie of PR.
- Stimuleer activiteiten die bijdragen aan het bevorderen van integrale toegankelijkheid.

B. Benadering
- Behandel gehandicapten gelijkwaardig. Stel niet zijn/haar handicap of hulpmiddel voorop.
- Stimuleer de zichtbaarheid van gehandicapten.
- Stimuleer campagnes en initiatieven die gelijke behandeling en benadering ondersteunen in de vorm van subsidies.

C. Blijf altijd kritisch
- Ten opzichte van de participatiewet, doe onderzoek: Wordt het beoogde doel bereikt? Wordt iedere werkzoekende bemiddeld op een werkplek die bij hem/haar past, ook hoger opgeleide gehandicapten?
- Over passend onderwijs, check and balances: Werkt het al? Wordt het beoogde doel bereikt? Dragen nieuwe ontwikkelingen bij aan het vergroten van de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van gehandicapten en chronisch zieken, of worden zij juist extra benadeeld?

[39] VN-Verdrag (2007)

2.7 Seksisme

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit bijeenkomst 9 en toespraak 9. Ongelijke behandeling tussen mannen en vrouwen is in Nederland op sommige gebieden nog steeds een feit. Lagere salarissen, minder kans op werkgelegenheid en promoties, verwachtingen dat de vrouw 'bescherming nodig heeft'- ook tegen haar wil - en dreigingen met intimidatie, aanranding of verkrachting vallen onder seksisme.
Maar seksisme gaat verder dan dit. In 2014 bleek uit Europees onderzoek[40] dat 44% van de Nederlandse vrouwen te maken kreeg met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het gemiddelde in Europa ligt op 33%.

Ook is de afgelopen jaren kritiek geweest op manier waarop de Nederlandse politie omgaat met zedenmisdrijven: vrouwen die lang moeten wachten om aangifte te doen, 'bedenktijd' van 2 weken krijgen,'de aangever' in plaats van 'het slachtoffer' genoemd worden en zich niet serieus genomen voelen. Ondanks de in januari 2016 ingevoerde nieuwe richtlijnen van de politie[41] vereist dit onderwerp in de implementatie en uitvoering van die richtlijnen aandacht.

Seksisme wordt nog maar al te vaak gezien als een 'vrouwenprobleem', terwijl het een probleem is van een maatschappij waarin ongelijkheid bestaat. Deze ongelijkheid bestrijden is alleen mogelijk als dit gemeenschappelijk, door mannen en vrouwen samen, gebeurt.

Aanbevelingen seksisme

A. Verbeter de procedure van aangifte doen tegen zedenmisdrijven.
- Geef meer bekendheid aan de procedure, de rechten van het slachtoffer en de (vermeende) wachttijden binnen het politieapparaat. Communiceer deze goed.
- Geef de slachtoffers meer informatie over hun rechten.
- Ontwikkel goed advies en foldermateriaal samen met slachtoffers.

B. Ondersteun campagnes die zich richten tegen zedenmisdrijven en op meldingsbereidheid.
- Breid bijvoorbeeld de #ZegHet campagne uit.

C. Ontwikkel een lesprogramma voor scholen tegen seksisme.
- Verwar dit niet met seksuele voorlichting en schaar het daar ook niet onder.
- Zet in op zowel weerbaarheid van meiden als op voorlichting van jongens.

D. Gebruik de verdediging van de rechten van de vrouw niet tegen wil en dank van de vrouw of ten gunste van politiek gewin[42].

[40] FRA (2014)
[41] NRC (2015)
[42] Het is niet in het interesse van de vrouw om als politieke partij eenmalig pepperspray uit te delen. Vrouwen warden hierdoor tot object in een politieke stijd gemaakt. En dan nog in een strijd die anderen (in dit geval vluchtelingen) wil uitsluiten. Veel vrouwen willen zich zo niet laten misbruiken.

Aanbevelingen voor het hedendaags feminisme

A. Zoek en toon solidariteit met het feminisme van vrouwen van andere etnische afkomst.

- Het hedendaagse Nederlandse feminisme is nog steeds erg gericht op de witte Nederlandse vrouw en niet op moslimvrouwen of zwarte vrouwen. Versterk elkaars strijd door aansluiting te honoreren.

3 Drie levensterreinen

Het is belangrijk te erkennen dat veel mensen in Nederland leven die systematisch uitgesloten worden. Toegang tot scholing, stage, werk of sport en spel is moeilijk vanwege huidskleur, geloof, seksuele voorkeur, nationaliteit of beperking, anders dan de mainstream Nederlandse. In de volgende paragrafen geeft dit rapport aanbevelingen over:

- Discriminatie in het onderwijs
- Discriminatie op de arbeidsmarkt en tijdens stages
- Etnisch profileren en demonstratierecht

3.1 Discriminatie in het Onderwijs

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit bijeenkomsten 1, 2 & 5, toespraak 6 en literatuur.
De inspectie van onderwijs constateert in april 2016[43] dat kinderen van hoogopgeleide ouders hogere schooladviezen krijgen, naar betere scholen gaan en uiteindelijk een hoger diploma halen dan even intelligente kinderen van laagopgeleiden. Al in 2007 liet een ander rapport[44] zien dat veel leerlingen uit etnische minderheidsgroeperingen een lager schooladvies krijgt dan je op grond van hun Cito-toets zou verwachten. Toch hoort goed en divers onderwijs, ongeacht de etniciteit of opleiding van ouders gelijke kansen te bieden aan ieder kind.

Onderwijs speelt een belangrijke rol in het tegengaan van racisme en discriminatie. Naast het bieden van gelijke kansen is burgerschapsvorming met inzicht in cultuur, religie en historie hierin een belangrijk onderdeel.

Onderstaande aanbevelingen zijn verdeeld in a. aanbevelingen voor het basis- en middelbaar onderwijs, b. aanbevelingen voor het beroepsonderwijs, met name met betrekking tot stageplaatsen en c. aanbevelingen voor het volwassenenonderwijs.

Aanbevelingen onderwijs

A. Pas de gewichtenregeling voor achterstandsleerlingen aan.
Door de huidige (bezuinigings-)regeling kan een grote groep achterstandsleerlingen niet meer als dusdanig gedefinieerd worden, scholen krijgen minder geld dan voorheen en kunnen achterstandsleerlingen niet de extra hulp bieden die ze horen te krijgen.
- Faciliteer scholen voldoende om deze extra hulp te kunnen bieden waar nodig.

B. Voorkom onderadvisering in schooladvies.
Veel leerlingen met een niet-westerse afkomst en/of met ouders van een laag opleidingsniveau worden een tot twee niveaus ondergeadviseerd door negatieve stereotypering.

[43] Onderwijsinspectie (2016)
[44] Dienst maatschappelijke ontwikkeling gemeente Amsterdam (2007)

- Train onderwijzend personeel in het onderkennen van (onbewuste) vooronderstellingen. Voor jongeren bevordert een goed schooladvies de motivatie en zicht op de toekomst.
- Heroverweeg het schooladvies cq. de Cito-toets. De leerkracht bepaalt sinds 2015 het CITO-advies voor de afname van de eindtoets, maar moet bij een hogere score het advies heroverwegen. Dit gebeurt in de praktijk maar één op de zes keer.

C. Stimuleer het melden van discriminatie, racisme, homofobie, islamofobie en antisemitisme in de schoolcontext.

Veel vormen van discriminatie en racisme worden inmiddels als 'gewoon' ervaren.

- Zorg dat ouders en kinderen zich veilig genoeg voelen om het thema ter sprake te brengen, geef hen adequaat gehoor en bagatelliseer de klacht niet.
- Besteed in de opleiding van docenten aandacht aan de impact van discriminatie en uitsluiting op kinderen en jongeren.
- Train docenten in het signaleren van en adequaat optreden tegen alle vormen van discriminatie, racisme en uitsluiting.

D. Onderwijs in de gedeelde geschiedenis: inclusieve geschiedenislessen.

- Betrek de gedeelde geschiedenis van het slavernijverleden en het kolonialisme in gerede verhoudingen in het onderwijs. Zie ook 2.2.
- Probeer ook de rol van Noord-Afrikaanse landen tijdens de tweede wereldoorlog te belichten.
- Train docenten in het omgaan met verschillende perspectieven op de geschiedenis en het voeren van discussie, de reacties van jongeren met diverse achtergrond en en andere betekenisgeving.

E. Zet in op preventie van discriminatie in het onderwijs door gespecialiseerde onderwijsmethodieken.

Onder MBO-studenten blijkt sprake van discriminatie bij de zoektocht naar stageplaatsen. Groepen die meer dan gemiddeld te maken hebben met ongelijke behandeling zijn studenten die een hoofddoek dragen, studenten die werkgevers zien als mogelijk 'onbetrouwbare werknemers' (veelal jongens met Marokkaanse achtergrond) en studentes die zorgtaken hebben (veelal alleenstaande moeders)[45]. Discriminatie van HBO´ers en universitaire studenten is niet onderzocht. Maar ook hier zou men bepaalde uitsluitingsmechanismen (bij stageplaatsen) kunnen verwachten.

[45] Klooster, E. et al (2016)

Aanbevelingen stageplaatsen[46]

A. Train onderwijsprofessionals die studenten voorbereiden op en begeleiden in stages en werkervaringsplaatsen in:
- het herkennen van discriminatie bij henzelf;
- het herkennen van discriminatie bij bedrijven die stageplaatsen aanbieden;
- het opvangen en begeleiden van studenten die door discriminatie geen stageplaats weten te vinden;
- het verantwoording nemen voor de eigen studenten.

B. Stimuleer het melden van discriminatie.
- Stel jongeren op de hoogte van ADV's.

C. Stimuleer studenten om over discriminatie te praten.

D. Verbeter het voorbereidingstraject van de stage.
- Besteed aandacht aan mismatch verwachtingen van de studenten en het bedrijf.

E. Maak jongeren weerbaar om discriminatie het hoofd te bieden.
- Bied weerbaarheidtrainingen aan op ROC's, MBO´s, HBO´s en universitaire opleidingen.

In volwasseneneducatie zijn aanbevelingen te geven die zich enerzijds richten op het voorkomen van vooroordelen en racisme en anderzijds op het herkennen daarvan door de beroepsgroep. Onderstaande adviezen zijn op meerdere beroepsgroepen van toepassing. De genoemde beroepen dienen als voorbeeld.

Aanbevelingen volwasseneneducatie gericht op beroepsgroep

A. Leerkrachten: school/train in bewustwording van de eigen (onbewuste) vooroordelen over leerlingen met een andere dan Nederlandse achtergrond.

B. Bedrijven: zet in lijn met het SER rapport in op campagnes en trainingen om (onbewuste) discriminatie tegen te gaan bij managers en directies.

C. HRM-opleidingen: besteed aandacht op Human Resource Managementopleidingen voor de werking van onbewuste vooroordelen en voorkeuren.[47]

D. Politie: train in wetskennis, mensenrechten, vooroordelen, racisme en etnisch profileren op alle niveaus.

[46] De eerste vier aanbevelingen mbt stageplaatsen zijn overgenomen uit Klooster, E. et al (2016).
[47] Onderhuids (2015)

3.2 Discriminatie op de arbeidsmarkt

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit bijeenkomsten 7, 10, 11, 12, 18 & 20, toespraak 5 en literatuur.

Jongeren met een andere dan witte huidskleur of een niet-Nederlands klinkende achternaam krijgen lagere schooladviezen, de kans op een de stage is geringer en ondanks goede diploma's is de kans op een baan kleiner. Niemand zou zich in Nederland éxtra moeten invechten ongeacht afkomst van ouders of grootouders. Iedereen die in Nederland woont, heeft recht op gelijke kansen.

Hieronder volgen aanbevelingen voor de arbeidsmarkt. Omdat dit een complex geheel is zijn aanbevelingen geformuleerd voor a. overheid en b. werkgevers/bedrijven. Aanbevelingen voor opleidingsinstituten waarvan een stage onderdeel van de opleiding is staan in paragraaf 3.1.

Uiteraard zijn ook aanbevelingen aan studenten te geven. Maar aanbevelingen aan leerlingen en studenten zouden onderwijsinstituten tot hun verantwoordelijkheden moeten rekenen, onder voorwaarde dat de randvoorwaarden op de arbeidsmarkt enigszins voldoen. De onderwijsinstituten kunnen soortgelijke aanbevelingen filteren uit paragraaf 3.1.

Aanbevelingen tegen discriminatie op de arbeidsmarkt, acties voor overheidinstanties

A. Diversiteitcharter

- Evalueer het instrument van het diversiteitscharter in juli 2017. Het charter is dan 2 jaar operationeel.
- Check of de doelstelling van het charter bereikt is. Indien dit niet het geval is: stel vanaf 1 januari 2017 een verplichtend landelijk quotum vast voor mensen met etnische achtergrond en vrouwen in de top bij bedrijven vanaf 50 werknemers.
- Monitor, beloon of sanctioneer om de noodzaak te onderstrepen en communiceer dit duidelijk.

B. Anoniem selecteren

- Onderzoek de mogelijkheid van anoniem selecteren waarbij de sollicitant de eigen identiteit behoudt en de selectie van brieven anoniem plaatsvindt.
- Stimuleer anoniem selecteren zodat dit alleen op basis van kennis, ervaring, opleiding en vaardigheden gebeurt.

C. Social Return (on investment)

- Gebruik projecten als 'Social Return' om ondernemers die opdrachten van overheidsinstanties uitvoeren, te verplichten om álle Nederlandse jongeren in werk en stage te betrekken.

D. Ondersteun onderzoek

- Ondersteun onderzoek naar discriminatie binnen bedrijven en voer dit samen met jongeren uit.

Aanbevelingen voor werkgevers/bedrijven

A. Neem antidiscriminatiebepalingen in de CAO's op.
- Laat de opdrachtgevers controleren of men zich hieraan houdt.

B. Vul het werknemersbestand aan aan de hand van een afspiegeling van de samenleving.
- Leg dit vast.

C. Vermeld in jaarverslagen de samenstelling van het personeelsbestand, het diversiteitbeleid en de procedures om discriminatie tegen te gaan[48].

D. Laat uw personeel scholen.
- Wissel ervaringen uit ten aanzien van intercultureel management, zoals voorgesteld door het Charter Diversiteit.

E. Behandel vrouwen en mannen gelijk
- Geef vrouwen hetzelfde loon en dezelfde mobiliteitskansen in het bedrijf.
- Neem maatregelen tegen seksisme en andere vormen van vrouwonvriendelijk gedrag.

[48] Onderhuids (2015)

3.3 Etnisch profileren en demonstratierecht

Onderstaande aanbevelingen en informatie zijn een samenvatting uit bijeenkomst 3 en literatuur.

'Etnisch profileren' is een vorm van discriminatie en daardoor in strijd met de mensenrechten. Het draagt bij aan een negatieve beeldvorming over etnische minderheden, schaadt de legitimiteit van de Nederlandse politie en is waarschijnlijk niet effectief in de bestrijding van criminaliteit. Amnesty International omschrijft etnisch profileren als volgt: '*Het gebruik door de politie, zonder oogmerk en redelijke rechtvaardiging, van gronden zoals ras, kleur, taal, religie, nationaliteit of nationale of etnische afkomst, bij controle-, bewakings- of onderzoeksactiviteiten*'[49].
Etnisch profileren zorgt voor wantrouwen bij burgers en zal hen minder hulp laten zoeken als zij slachtoffer worden van criminaliteit of aantasting van burgerrechten.
Daarnaast krijgen mensen van een andere dan Nederlandse afkomst vaak hogere boetes en worden vaker terechtgewezen. Bovendien zijn incidenten in Nederland gerapporteerd van politiegeweld met raciale bias[50].

Aanbevelingen etnisch profileren

A. Erken en onderken het bestaan van etnisch profileren. En wijs dit af[51].

B. Verricht inspanningen om etnisch profileren te voorkomen.
- Besteed in training en opleiding van politieagenten nadrukkelijk aandacht aan etnisch profileren, aan het (on)bewust doorwerken van stereotype denkbeelden, indirecte discriminatie, en de valkuilen van professionele intuïtie.

C. Monitor de uitvoering van de (proactieve) politietaak.

D. Roep een onafhankelijke partij/organisatie in het leven die klachten over de politie behandelt en beoordeelt.

F. Laat onafhankelijk onderzoek verrichten naar etnisch profileren in een gemeente.
- Zorg dat onafhankelijkheid in onderzoek altijd te bewijzen is.

[49] Amnesty International (2013)
[50] Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) (2015)
[51] Aanbeveling A t/m C zijn overgenomen uit Amnesty International (2013)

Bij demonstraties zijn incidenten vaak te voorkomen door gedegen voorlichting door overheidsinstanties.

Aanbevelingen demonstratierecht

A. Evalueer de Wet Openbare Manifestaties met iedereen die ermee in aanraking komt[52].
- Evalueer ook met de demonstranten.

B. Geef duidelijke informatie over de rechten en de plichten aan de demonstrerende burger.
- Geef duidelijkheid over de beperkingsgrond door de burgemeester met betrekking tot 'wanordelijkheden' en 'kennisgevingplicht'.

Over demonstratierecht zijn bij demonstranten niet altijd de rechten bekend. Hierover de volgende aanbevelingen:

Aanbevelingen voor demonstranten/activisten

A. Omschrijf voorkomende problemen die activisten/demonstranten tijdens demonstraties ervaren.
- Meld deze en houd deze centraal bij.

B. Zoek informatie over de rechten en plichten van de demonstrant/activist.

C. Blijf voor een onafhankelijke klachtencommissie pleiten.

[52] Onlangs is de WOM door de Universiteit van Groningen geëvalueerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Het is aan te raden bij een volgend onderzoek ook activisten te betrekken voor een volledig beeld.

Slotwoord

Het creëren van bewustwording, het inzicht bieden in wat discriminatie is en teweegbrengt, blijft altijd actueel. De oorzaak van discriminatie ligt vaak in stereotype opvattingen en vooroordelen die iedereen heeft. Dat onderkennen is een eerste stap en een noodzakelijke voorwaarde om te zorgen dat stereotypen geen rol meer spelen in het dagelijks leven.

Leiders kunnen een inclusieve samenleving onderbouwen waar diversiteit gezien wordt als kracht en bron van inspiratie. Bereidheid een visie te formuleren over een inclusieve samenleving en zich uitspreken tegen taalgebruik waarin anderen worden gediskwalificeerd, vereist in deze tijd moed. Maar het is nodig om stelling te nemen tegen discriminatie en racisme en het is nodig die stellingname te borgen. Hierbij kan men profiteren van de input uit maatschappelijke groepen en belangenorganisaties die beschikken over relevante ervaring en kennis.
Want een samenleving kan veranderen en groeien. De Nederlandse multiculturele samenleving is anno 2016 een gegeven, een uitgangspunt en een feit. Zij kan niet mislukken of lukken. Zij is aan verandering onderhevig, een verandering die richting krijgt door de inzet van alle betrokkenen in de samenleving.

Een gemeenschappelijke groei wordt tot stand gebracht door aandacht voor alle mensen binnen die samenleving. Respect en gelijke behandeling ongeacht huidskleur, afkomst, geloof, seksuele voorkeur, handicap of gender en gelijke toegang tot alle voorzieningen zijn in de grondwet vastgelegd. Respect en gelijke behandeling zouden een toetsbaar criterium moeten zijn voor alle wetgeving, een uitgangspunt van iedere politicus en het streven van iedere burger.

Nederland is een kleurrijke samenleving die blijft bloeien, inspireren en intrigeren. Door verschillen kan het soms ook botsen en dit maakt samenleven vooral spannend en vernieuwend. Laten we daarom samen - eventueel met de aangereikte bruggen - onze verschillen te vieren.

Literatuur

Amnesty International (2013). *Proactief politieoptreden vormt risico voor mensenrechten, etnisch profileren onderkennen en aanpakken*. Amsterdam: Amnesty International.

Amnesty International (2015). *Europe's Gatekeeper Unlawful Detention and Deportation of Refugees from Turkey*. Index: EUR 44/3022/2015.

Bahara, H. (2012). *Kijk maar naar zijn dommige gedrag*. Uit: de Groene.

Bos, K. (2015). *Slachtoffer seksueel geweld #Zeghet*. Geraadpleegd in mei 2016 via: http://www.nrc.nl/next/2015/11/04/slachtoffer-seksueel-geweld-zeghet-1554792

Butter, E & Oordt, R. van (2015). *Islamofobie, moslimdiscriminatie, moslimhaat*. Geraadpleegd in mei 2016 via: http://www.polderislam.nl/achtergronden/islamofobie-moslimdiscriminatie-moslimhaat

Butter, E. (2016). *Neemt antisemitisme in Nederland toe of af.* Geraadpleegd in mei 2016 via: http://www.republiekallochtonie.nl/

CERD (2015). *Concluding observations on the nineteenth to twenty-first periodic reports of the Netherlands*.

COC (2016). *COC: Introduceer verplichte voorlichting in het mbo*. Geraadpleegd in mei 2016 via: http://www.coc.nl/jong-school/coc-introduceer-verplichte-voorlichting-in-het-mbo

Comité 21 maart (2015). *Reactie op de notitie actieprogramma discriminatie*. Comité 21 maart.

De Stem (1945). *Zwarte Piet steen des aanstoots*. Auteur onbekend, uit: De Stem februari 1945.

Dienst maatschappelijke ontwikkeling gemeente Amsterdam (2007). *Basisschooladviezen en etniciteit*.

Dinsbach W., Silversmith J., Schaap E., Janss F. & Mink I. (2016). *Kerncijfers 2015 Landelijk overzicht van klachten en meldingen over discriminatie, geregistreerd bij de antidiscriminatievoorzieningen.* Uitgave Landelijke Vereniging tegen Discriminatie (LVtD). Leeuwarden/Amsterdam.

Dyke F. v. (2016). *Asielinstroom gaat weer (flink) stijgen en hoe je de verkiezingen kan winnen.* Geraadpleegd in mei 2016 via: http://www.flipvandyke.nl/2016/05/asielinstroom-gaat-weer-stijgen/#more-3951

ECRI (2013). *RAPPORT OVER NEDERLAND (vierde monitoringcyclus)* Strasbourg: ECRI.

Emcemo & Een land een samenleving (2015). Verslag: *Symposium Verbinden & Verbreiden.* Het symposium is gehouden op 19 september 2015.

EUMC (2006). *Muslims in the European Union, Discrimination and Islamophobia*. By: EUMC.

FRA (2014). *Violence against women: an EU-wide survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Gans, E. (2003). *De Joodse almacht. Hedendaags antisemitisme*. Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie.

Grünbauer, M.C. (1968). *Het Witte Pieten-plan*, Panorama.

Helsloot, J. (2005). De strijd om Zwarte Piet. Uit: *Cultuur en migratie in Nederland, veranderingen van het alledaagse 1950-2000;* Dibbits H., Hoving I., Schrover M. Den Haag: Sdu uitgevers.

Klooster, E.; Koçak, S. & Day, M. (2016). *Wat is er bekend over discriminatie van mbo-studenten bij toegang tot de stagemarkt?* Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving.

Koning, M. de (2015). *Vijf mythen over islamofobie deel 2 – Islamofobie is angst voor islam*. Geraadpleegd in mei 2016 via: http://religionresearch.org

Koning, M. de (2012). *Islamofobie in beleid en debat*. Salafisme in de Islamofobiematrix. Uit: Tijdschrift religie en samenleving. Jaargang 8. S.l.: s.n.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2015). *Voortgangsrapportage actieplan arbeidsmarktdiscriminatie.* Den Haag.

Mullainathan, S. & Shafir, E. (2013). *Scarcity: Why Having Too Little Means So Much*. Times Books.

Muller, G. (2016). *Monitor antisemitische incidenten in Nederland 2015.* CIDI - Centrum Informatie en Documentatie Israel. Den Haag mei 2016.

Nederland Rijksoverheid (2016). *Bestrijden geweld en discriminatie tegen LHBT's.* Geraadpleegd in mei 2016 via: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/lhbt-emancipatie/inhoud/bestrijden-geweld-en-discriminatie-tegen-lhbts

Onderhuids (2015). *Maatschappelijk akkoord, een maatschappelijk antwoord op racials discriminatie en racisme in Nederland*. Geraadpleegd in mei 2016 via: www.onderhuids.nl

Onderwijsinspectie (2016). *Onderwijsinspectie: kansenongelijkheid groeit*. Geraadpleegd in mei 2016 via: http://www.onderwijsinspectie.nl/nieuws/2016/04/onderwijsinspectie-kansenongelijkheid-groeit.html

Salomonsen H. (alias Melik Stoke), (1930). *Groene Amsterdammer* april 1930 nr. 2759

Stichting Maruf (2016). *Voorbij homonationalisme: LHBT-vluchtelingen tussen homofobie en vreemdelingenhaat.* Evenement: samen tegen racisme en discriminatie.

Valk, I. van der (2012). *Islamofobie en Discriminatie.* Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/MDRA

Valk, I. van der (2013). *Islamofobie: de definitie tegen het licht gehouden.* Geraadpleegd in mei 2016 via: http://www.republiekallochtonie.nl/islamofobie-de-definitie-tegen-het-licht-gehouden

VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (2007). Geraadpleegd in mei 2016 via: http://www.vnverdragwaarmaken.nl/vnverdragwaarmaken/images/vninfo/VN-Verdragtekst.pdf

Wonderen van R. & Wagenaar W. (2015). *Antisemitisme onder jongeren in Nederland, Oorzaken en triggerfactoren.* Utrecht: Verwey-jonker instituut.

Bijlage 1 Organisaties Comité 21 maart 2016

1. Africa Roots Movements
2. AFA Fryslân, Anti Fascistische Actie
3. AFVN-Bond van Antifascisten
4. Al Nisa, Vrouwen tegen islamofobie
5. Amsterdam United
6. Amnesty International
7. AOb Kleurrijk, Algemene Onderwijsbond
8. Artikel 1, landelijke meldpunten discriminatie
9. ASKV, Amsterdams Steun Komitee Vluchtelingen
10. Assadaaka Community, Amsterdam-Oost
11. ATKB, Turkse vrouwenorganisatie
12. Bijstandsbond
13. Blikopeners
14. Centrum Emma
15. CFMW, Commission for Filipino Migrant Workers
16. CMO, Contactorgaan Moslims en Overheid
17. COC Amsterdam
18. Controle Alt Delete
19. Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie
20. Comité van Waakzaamheid
21. DIDF, Federatie van Democratische Verenigingen van Arbeiders Turkije
22. Doorbraak
23. DWARS
24. Een Land Een Samenleving
25. EMCEMO, Euro-Mediterraan Centrum Migratie Ontwikkeling
26. Emmaus Haarzuilens
27. ECHO Expertisecentrum Diversiteitsbeleid
28. FNV, Federatie Nederlandse Vakverenigingen
29. FNV, Netwerk Wereldburgers
30. Grenzeloos
31. GroenLinks, landelijk
32. GroenLinks, Amsterdam
33. Hang-Out Rotterdam
34. Haardvuur avonden Amsterdam
35. HIJOS, Hijos por la Identidad y la Justicia contra el Olvido y el Silencio
36. HTIB, Turkse arbeidersvereniging
37. Ibno Khaldoun
38. ILO, Intercultureel Leefbaarheids Overleg
39. Imghrane, jongerenorganisatie Bos en Lommer
40. IMWU, Indonesian Migrant Workers Union
41. IMAN Project, EU
42. International Institute for Scientific Research
43. Internationale Socialisten
44. IOMA, Inspraakorgaan Marokkanen Amsterdam
45. IZI-Solutions
46. Jursa Kulturu, Surinaamse organisate
47. Kerk in Actie
48. Keti Koti dialoogtafel
49. Kick Out Zwarte Piet
50. KMAN/KMAA, Komitee Marokkaanse Arbeiders
51. Landelijk Beraad Marokkanen
52. Mad Mothers
53. NL Marhaba, jongerenorganisatie Slotervaart
54. Marokkaans Platform Indische buurt
55. Mauthausen, Stichting Vriendenkring
56. MDRA, Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam
57. 1 Mei Komitee
58. Migrant to Migrant
59. Mize Ktab, Iraanse organisatie
60. MVVN, Marokkaanse Vrouwen Vereniging NL
61. Nederland Bekent Kleur
62. Nederland Wordt Beter
63. Nederlands Palestina Komitee
64. NCPN, Nieuwe Communistische Partij
65. New Urban Collective
66. NinSee, Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis
67. Nisa for Nisa, Marokkaanse vrouwenorganisatie
68. Ocan, Overlegorgaan Caribische Nederlanders
69. Onze Hoop, migranten met een handicap
70. Onderhuids
71. PDR, Participatie en Diversiteit Rivierenland
72. PKA, Protestantse Kerken Amsterdam
73. PSRU, Platform Stop Racisme en Uitsluiting
74. PvdA, Partij van de Arbeid Amsterdam
75. Prakken d Oliveira Human Rights Lawyers
76. Raad van Kerken Amsterdam-Noord
77. Razem (Together)
78. REinform, Greeks Living in the Netherlands
79. Respect Network in Europe
80. Roet in het eten
81. Samen Sterk Vrouwen West
82. SAP, Socialistische Alternatieve Politiek
83. Schaakschool Indische buurt
84. SIO, Surinaams Inspraak Orgaan
85. Slavernij Online
86. Social Development Cooperative
87. SP, Socialistische Partij, landelijk
88. SP, Amsterdam
89. Stichting Aknarij
90. Stichting Argan, jongerencentrum
91. Stichting Maruf
92. Stichting Meld Islamofobie
93. Stichting Onze Hoop
94. Stop Blackface
95. Syrisch Comité
96. TMP, Transnational Migrant Platform
97. Trusted Migrants
98. UMMON, Unie van Marokkaanse Moskeeën in Nederland
99. United for Intercultural Action
100. University of Colour
101. VENA, Vereniging van Ethiopiërs in NL/Amsterdam
102. Vereniging Oog
103. Vrouwen Tegen Uitzetting
104. We Are Here, vluchtelingenorganisatie
105. WG-fonds Amsterdam
106. Women Inc
107. Zwarte Piet Niet

Bijlage 2 Overzicht bijeenkomsten

1	***19/2/2016***	**De gevolgen van islamofobie tegen vrouwen**
	Aantal deelnemers:	75
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Sandra Doevendans (Al Nisa), Saida Derrazi (CTID), Marlene Bosman (CTID), Ibtissam Abaaziz (Meld Islamofobie), Assia Oulkadi (Iman Project, EU).
	Organisatie:	Saida Derrazi (CTID)
2	***27/2/2016***	**Anti-zwart racisme, slavernijverleden en Zwarte Piet Niet**
	Aantal deelnemers:	30
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Antoin Deul (NinSee), Reinier De Vries (activist), Jessica de Abreu (Stop Blackface), Abulkasim Al-Jaberi.
	Organisatie:	Ramfis Matir (Ocan), Malu Lűer, Johan Janssen (activist)
3	***3/3/2016***	**Etnisch profileren en demonstratierecht**
	Aantal deelnemers:	50
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Berend Roorda (RU Groningen), Willem Jebbink (strafrechtadvocaat).
	Organisatie:	Amnesty International Nederland
4	***9/3/2016***	**Racisme in het onderwijs**
	Aantal deelnemers:	30
	Plaats:	Utrecht
	Sprekers:	Mitchel Esajas (New Urban Collective) en een leerkracht basisonderwijs
	Organisatie:	Arzu Aslan (AOb kleurrijk)
5	***11/3/2016***	**Gehandicapten worden ook gediscrimineerd**
	Aantal deelnemers:	50 - 60
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Ahmed El Mesri (Stichting Onze Hoop), Caroll Sastro (PGZO), Fem Korsten (bestuurscommissie A'dam Zuid), Erik van der Burg (wethouder Gemeente Amsterdam), Jan Troost (voormalig directeur chronisch zieken en gehandicaptenraad), Erwin Young (Vereniging Oog), Meri Vaerendonk (Stichting Onze Hoop), Femke Roosma (GroenLinks), Roy Ristie (D66)
	Organisatie:	Caroll Sastro (PGZO), Ahmed El Mesri (Stichting Onze Hoop, Assadaaka)
6	***14/3/2016***	**Training OR-en voor diversiteit op de werkvloer**
	Aantal deelnemers:	3
	Plaats:	Rotterdam
	Organisatie:	FNV Rotterdam
7	***14/3/2016***	**Politiek Café: kansen voor kleur het onderwijs**
	Aantal deelnemers:	150
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Simion Blom (raadslid GroenLinks Amsterdam), Werner Toonk (raadslid VVD Amsterdam), Mary Tupan-Wenno (ECHO Expertisecentrum Diversiteitsbeleid), Mitchell Esajas (New Urban Collective), Tara Flach (University of Colour), Rutger Groot Wassink (fractievoorzitter GroenLinks Amsterdam)
	Organisatie:	GroenLinks Amsterdam
8	***14/3/2016***	**Seksisme**
	Aantal deelnemers:	30
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Mariam El Maslouhi (activist, student), Anousha Nzume (host, moderator), Anke Laterveer (#ZegHet), Khadija al Mourabit (filosoof), Renate Reijnders (cabaretier), Mimi (Mad, Mothers Against Discrimination), Clarice Gargard (journalist).
	Organisatie:	Arzu Aslan (Comite 21 maart)
9	***15/3/2016***	**Kansen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt**
	Aantal deelnemers:	70
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Zeki Arslan (HTIB), Mustafa Ayranci (Htib), Adriana van Dooijenweert (College van rechten van de mens), Jessica Silversmith (MDRA), Dennis Borgkamp (PvdA, Amsterdam), Simon Blom (GroenLinks Amsterdam)
	Organisatie:	Mustafa Ayranci (HTIB)

10	***16/3/2016***	**Drie schoolvoorlichtingen FNV tegen racisme en discriminatie**
	Aantal deelnemers:	90
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	FNV Jong, Netwerk Wereldburgers FNV
	Organisatie:	FNV Jong, Netwerk Wereldburgers FNV
11	***17/3/2016***	**Racisme werkt niet**
	Aantal deelnemers:	30
	Plaats:	Rotterdam
	Sprekers:	Quinsy Gario (kunstenaar), Abulkasim Al-Jabert (activist), Erica Schaper (FNV), Jamila Abdelghani (FNV), Charley Ramdas (FNV en Nautilus International) en Desiree van Lent (FNV).
	Organisatie:	FNV
12	***18/3/2016***	**Vluchtelingen Welkom**
	Aantal deelnemers:	40 – 50
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Maureen van der Pligt (Vluchtelingen Welkom), Ahmed El Mesri (Assadaaka Community), Hwa Tjoa (directeur Nederlands Migratie Instituut)
	Organisatie:	Malu Lűer (SP Diemen), Ahmed El Mesri (Assadaaka Community)
13	***18/3/2014***	**Voorbij homonationalisme: LHBT-vluchtelingen tussen homofobie en vreemdelingenhaat**
	Aantal deelnemers:	30
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Stichting Maruf, Haardvuuravonden Amsterdam, The Hang-Out Rotterdam
	Organisatie:	Stichting Maruf
14	***18/3/2014***	**Allemaal anders, allemaal gelijk**
	Aantal deelnemers:	70
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Roemer van Oordt (Republiek Allochtonië), Ramfis Martir (Ocan), Saida Derrazi (CTID), Marlene Bosman (CTID), René Danen (Stichting Nederland Bekent Kleur), Abdou Menebhi (Emcemo), Lyle Muns (DWARS), Göran Sluiter (Prakken d Oliveira Human Rights Lawyers), Rachid Larouz (cabaretier)
	Organisatie:	Saida Derrazi (CTID)
15	***19/3/2016***	**Discriminatie nee, niet in Nederland, niet in Istanbul**
	Aantal deelnemers:	160
	Plaats:	Amsterdam
	Sprekers:	Sadet Karabulut (SP), Jucel Keklik (PvdA), Ilhan Cihaner (CHP), Aplen Tas (ODP)
	Organisatie	Mustafa Ayranci (HTIB)
16	***20/3/2016***	**Bijeenkomst FNV en PvdA Antiracisme en Antidiscriminatie**
	Aantal deelnemers:	50
	Plaats:	Groningen
	Sprekers:	Arnoud Hoogsteen (FNV Noord), Roeland van der Schaaf (Gemeente Groningen)
	Organisatie:	FNV, PvdA
17	***21/3/2016***	**Huldiging ambassadeurs 21 maart / FNV**
	Aantal deelnemers:	40
	Plaats:	Amsterdam
	Organisatie:	FNV, Comité 21 maart
18	***21/3/2016***	**Dialoogtafel discriminatie werkt niet: jongerenbijeenkomst JOU**
	Aantal deelnemers:	55
	Plaats:	Utrecht
	Sprekers:	FNV, een wethouder, JOU
	Organisatie:	FNV Jongeren in actie

Bijlage 3 Definities islamofobie

Sinds enkele jaren is er vanuit diverse politieke en wetenschappelijke hoeken een heftige discussie gaande over termen zoals islamofobie, moslimhaat, moslimdiscriminatie of andere semantische begrippen. Dit rapport maakt een keuze voor de term islamofobie omdat deze het meest omvattend en doeltreffend blijkt. Een verhandeling en beschrijving van andere termen en definities zijn te vinden op http://www.polderislam.nl/achtergronden/islamofobie-moslimdiscriminatie-moslimhaat .

Voorafgaand aan de definities moet genoemd worden dat islamofobie geen psychologische term is die iemands gemoedstoestand beschrijft. Het is, naar de woorden van antropoloog M. de Koning:

> ´[ ]*een sociaalwetenschappelijke term die specifieke maatschappelijke processen van in- en uitsluiting ten opzichte van moslims beschrijft. Islamofobie is dus geen pathologische angst voor islam als religie, het is geen kritiek op islam, het is geen afkeer van moslims die terroristische daden verrichten, islamisten of welke andere groep dan ook die verbonden wordt met islam. Uiteindelijk gaat het om een geheel van vooroordelen, stereotypen en discriminatie van moslims die gebaseerd is op een eenzijdig negatieve en stigmatiserende invulling van de Islam*[53].'

Onderstaand één Europese en twee in Nederland veel gebruikte definities in volgorde van verschijning. De definities refereren aan Artikel 1 van de Grondwet dat de basis biedt voor de bestrijding van discriminatie door middel van het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod.

De Raad van Europa definieert Islamofobie in *Muslims in the European Union - Discrimination and Islamophobia* in 2006[54] als:

> *The fear of or prejudiced viewpoint towards Islam, Muslims and matters pertaining to them. Whether it takes the shape of daily forms of racism and discrimination or more violent forms, Islamophobia is a violation of human rights and a threat to social cohesion.*

Van der Valk formuleerde in 2012 een definitie die veelomvattend is en die ook door het CTID gebruikt wordt[55]:

> *Islamofobie is een historisch-maatschappelijk gegroeide ideologie die met behulp van beelden, symbolen, teksten, feiten, interpretaties en gedragingen systematisch en consistent een negatieve betekenis geeft aan 'de islam' en/of aan 'moslims'. Zo worden de perceptie, de betekenisgeving, het begrip, de attitudes en het gedrag van mensen tegenover de islam en moslims beïnvloed ten gunste van sociale uitsluiting van moslims als 'de ander' en ten gunste van discriminerende, ongelijke behandeling in het culturele, sociale, economische en politieke domein.*
> *Hierbij worden vaak ook personen inbegrepen die op grond van uiterlijke kenmerken of etnische afkomst worden gezien als islamitisch, maar dat niet zijn.*

[53] De Koning (2012)
[54] EUMC (2006)
[55] Valk, van der I. (2012)

Aanvullend schreef van der Valk in 2013[56]:

> '*We komen verschillende motieven tegen voor de terughoudendheid om uitingen van vijandigheid t.g.v. moslims/islam te identificeren als islamofobie en dit ter erkennen als een vorm van racisme. Ik noem een aantal meest voorkomende:*
> *1. Moslim zijn wordt gezien als een keus en niet als een onveranderlijke identiteit zoals het geval is bij de identiteitskenmerken die aanleiding geven tot racisme of seksisme.*
> *2. Waar moslims soms de ervaring hebben van belediging en discriminatie hebben burgers uit de meerderheidsgroep het idee dat ze een gezond kritisch debat over godsdienst voeren. Critici als Afshin Ellian en Hirsi Ali bijvoorbeeld noemen islamofobie een 'mythe' die erop gericht is de kritiek op de religie te verdringen.*
> *3. Er is een aarzeling om moslims als slachtoffers te beschouwen omdat zij in andere contexten zelf daadwerkelijk dan wel potentieel onderdrukkers zijn. Er wordt bijvoorbeeld op gewezen dat christenen in moslimlanden sterker te lijden hebben van godsdienstdiscriminatie dan moslims in het westen. Moslims worden daarnaast ook wel geassocieerd met terrorisme.'*

Eerder aangehaalde De Koning definitieert islamofobie in 2015[57]:

> *Islamofobie is het construeren van een negatieve, generaliserende en essentialistische definitie van islam die leidt tot het maken van een hiërarchisch onderscheid tussen niet-moslims en moslims. Dit gebeurt om de moslims als groep te problematiseren op basis van hun religie.*

[56] De Koning, M. (2012)
[57] De Koning, M. (2015)

Bijlage 4 Zwarte Piet: 85 jaar tegengeluid

Zwarte Piet is voor een deel van de Nederlandse bevolking zeer kwetsend, waardoor voor hen de decembertijd geen feest maar een bron van discriminatie is. Toch wordt de afgelopen jaren de zwarte Pietendiscussie op het scherpst van de snede gevoerd. Hierbij lijkt men soms te vergeten dat feesten, tradities en rituelen dynamisch en aan verandering onderhevig zijn.
Al minstens 85 jaar lang praten, schrijven, discussiëren, een beetje veranderen en protesteren heeft niet veel begrip teweeg gebracht. Zo schreef Herman Salomonson onder het pseudoniem Melis Stoke al in 1930 een felle aanklacht in de Groene Amsterdammer[58] tegen het racisme in Nederland en zwarte Piet in het bijzonder:

> *'En het hoeft nimmer tot verwezenlijking te komen wanneer ge tijdig van uwe dwalingen mocht terugkeren, door den neger, een eervoller plaats in uwe belangstelling te ruimen. En aangezien elk opvoedingssysteem zich richt op een komende generatie, moet u met de kinderen beginnen, door bijvoorbeeld op 5 december a.s. een zwarten Sinterklaas te laten optreden, gediend door een wit knechtje.'*

Wetenschapper J. Helsloot stelt in 2012 in de Groene[59]:

> *'In de loop van de tijd zijn de vooroordelen over zwarte mensen steeds grotesker weergegeven in zwarte Piet. Kijk maar naar de dikke rode lippen, het dommige, kinderlijke gedrag. Dat beeld spiegelt een koloniaal en racistisch tijdperk. De huidige zwarte Piet staat in die traditie. Dat valt niet te ontkennen. Het getuigt van een gebrek aan empathie en kennis als je niet wilt inzien waarom mensen zich daardoor gekwetst kunnen voelen.'*

Veel organisaties en activisten pleiten nu dan ook voor andere beeldvorming, een verandering van zwarte Piet, zoals 'Zwarte Piet Niet' (ZPN)[60]:

> *'En waarom moet zwarte Piet koste wat kost zwart blijven? Zwarte Piet doet ons nationale feest geweld aan en de oplossing is niet dat zwarte mensen minder gevoelig moeten zijn. Het antwoord is dat Nederland met haar tijd mee moet gaan door koloniaal gedachtegoed en koloniale afbeeldingen van zich af te schudden.'*

Het VN-advies van het CERD geeft in augustus 2015 in een toevoeging op een eerder advies aan de Nederlandse regering een aanbeveling over de verandering van het stereotype Zwarte Piet[61]:

> *'Considering that even a deeply-rooted cultural tradition does not justify discriminatory practices and stereotypes, the Committee recommends that the State party actively promote the elimination of those features of the character of Black Pete which reflect negative stereotypes and are experienced by many people of African descent as a vestige of slavery. The Committee recommends that the State party find a reasonable balance, such as a different portrayal of Black Pete and ensure respect of human dignity and human rights of all inhabitants of the State party.'*

Terwijl men vanaf 1930 sporadische geluiden hoorde, werden vanaf de jaren '80 met de komst van Nederlanders van Surinaamse en Antilliaanse afkomst de protesten tegen zwarte Piet talrijker.

---

[58] Groene Amsterdammer (1930)
[59] Bahara, H. (2012)

[60] www.zwartepietniet.nl
[61] CERD (2015)

Het volgende overzicht laat een (nog zeer onvolledige) geschiedenis van 85 jaar discussie zien.

1930	Herman Salomonson schrijft onder het pseudoniem Melis Stoke een felle aanklacht in de Groene Amsterdammer tegen het racisme in Nederland en ziet dit in de vertolking van zwarte Piet.
1944	Zwarte Amerikaanse soldaten protesteren tijdens de bevrijding in Brabant tegen zwarte Piet met: 'Nooit eerder is het zwarte ras op zulk een geraffineerde manier gehoond'. Brabant vierde dat jaar de intocht zonder Piet.
1968	M.C. Grünbauer start het 'Witte Pietenplan' vanwege het 'discriminerende en achterhaalde' karakter.
1971	In Leeuwarden treedt een 'Swartclaes' op vergezeld van een wit geschminkte knecht.
1981	In crèches wordt besloten tot veelkleurige Pieten.
1981	Solidariteits Beweging Suriname lanceert de actie 'Sinterklaas vieren zonder Zwarte Piet' met 'Stop geen zwarte knecht in uw Sinterklaaspakket. De slavernij is al honderd jaar geleden stopgezet'.
1986	De Beweging Surinaams Links pleit in de brochure 'Sinterklaas is een racist' om een feest met de kinderen te vieren, zonder de figuren van Sinterklaas en zwarte Piet.
1987	'Racisme is overal - stop waar je het tegenkomt' voert actie onder de slogan 'Witte Klaas en zwarte Piet? Dat is geen feest'.
1987	Sesamstraat: Gerda Havertong legt aan Pino uit wat racistisch is aan zwarte Piet.
1988	Het Haags Anti Racisme en Discriminatie Team probeert een antidiscriminatiecode in te voeren op openbare scholen waarin op het Sinterklaasfeest voor zwarte Piet geen plaats is.
1993	Tijdens de intocht van Sinterklaas in Amsterdam en Zaandam lopen bonte Pieten mee.
1996	Actiecomité 'Zwarte Piet = Zwart Verdriet' organiseert een anti-zwarte Piet demonstratie, een pleit voor een antiracistisch Sinterklaasfeest.
1997	Het Actiecomité Zwarte Piet = Zwart Verdriet biedt aan de wethouder van Onderwijs een door 1.200 inwoners van de Bijlmer getekende petitie aan tot afschaffing van zwarte Piet.
1997	Bij de intocht van Sinterklaas in de Bijlmer lopen alleen bonte Pieten mee. Dit stuit op veel protest.
1998	15 lagere scholen in de Bijlmer krijgen een 'Sint Nicolaas-code' zodat 'zwarte kinderen en hun ouders zich niet gekwetst hoeven te voelen'.
2000	Actiecomité Organisatie Pressie Omhoog roept op tot het vestoren van het sinterklaasfeest.
2000	Comité 'Piet op de zwarte lijst'voert een prentbriefkaartenactie en opent een website.
2003	Een tiental organisaties overhandigt aan Tweede Kamerleden de petitie 'Afschaffing Zwarte Piet'.
2007	De 'sinterklaascode' wordt bijgesteld.
2008	Het van Abbemuseum last eenzijdig een actie door kunstenaars tegen zwarte Piet af. Reden: bedreigingen aan het museum.
2011	Bij een demonstratie volgen diverse arrestaties voor het dragen van een T-shirt met de tekst 'Zwarte Piet Is Racisme'.
2012	Protest tegen het indienen van het Sinterklaasfeest met zwarte Piet ingediend bij VIE/OCW.
2012	De St. Nicolaas genootschap schaft zwarte Piet af.
2013	VN consultant Shepert spreekt zich uit: zwarte Piet is racistisch.
2013	Zwarte Piet Niet (ZPN) organiseert een protest het Beursplein in Amsterdam.
2013	Burgemeester van der Laan verleent ondanks oproep toch de vergunning voor intocht met zwarte Pieten.
2014	Aanklacht tegen de burgemeester van Amsterdam wordt afgewezen door de Raad van State.
2014	Tijdens de bigri spikri-optocht naar het slavernijmonument dragen mensen zwarte kleding en borden met 'No more blackface', een teken van protest tegen de manier waarop Nederland omgaat met het slavernijverleden.
2014	De VN-werkgroep voor Mensen van Afrikaanse Afkomst concludeert: zwarte Piet is racistisch.
2014	Decades of Heroes for the Elimination of Racism and Oppression demonstreert voor de ingang van het stadhuis in Amsterdam met omgeschreven sinterklaasliedjes en toespraken.
2014	Demonstratie tijdens de intocht: 90 arrestaties van voor- en tegenstanders (8 van de 150 Pieten hadden een andere kleur).
2014	Anti-zwarte Piet manifestatie in Utrecht '5 december voor iedereen' oogst veel scheldpartijen en racistische leuzen.
2014	Stop Blackface stuurt een brief uit naam van 41 Europese actiegroepen naar het kabinet naar aanleiding van de arrestaties tijdens een demonstratie tijdens de Sinterklaasintocht.
2014	Poging van het initiatief 'zwarte Piet make over' om samen met een aantal BN'ers zwarte Piet een nieuw uiterlijk te geven stuit op veel bedreigingen via internet.
2014	Diverse winkelketens kondigen aan om zwarte Piet uit het winkelbeeld te halen. Zij stuiten op heftige bedreigingen.
2015	In samenspraak met 'Nederland Wordt Beter' zijn er tijdens de intochten in grote steden een aantal schoorsteenpieten. In de rest van het land niet.
2015	VN-advies om negatieve stereotypering in het onderwijs aan te passen vindt gehoor bij 1/3 van de Nederlandse scholen, veel ouders protesteren onder andere met bedreigingen (bv. invoering Jip en Jenny in Utrecht).
2015	Nederland Wordt Beter, New Urban Collective, Zwarte Piet Niet en Stop BlackFace roepen op om aangifte te doen.
2015	No To Racism schrijft een brief aan de redactie van de publieke omroep NTR en vraag het Sinterklaasjournaal zich uit te spreken tegen het zwarte-Piet-racisme en daarnaar handelen.
2015	Kick out zwarte Piet (KOZP) protesteert onder het motto 'Freedom Ride to Meppel' tegen zwarte Piet.
	En nog vele andere initiatieven, discussies demonstraties die hier (nog) niet genoemd zijn.

Ondanks dat Nederlanders al 85 jaar vragen om verandering van Piet zijn er vanaf 2012 steeds meer geluiden, eisen en zelfs bedreigingen om juist de racistische stereotypering te behouden. Zo werd de 'pietitie' in 2014 door 2 miljoen mensen geliked, hing Leefbaar Rotterdam in 2014 zwarte Pietpoppen aan lantaarnpalen en vroeg de PVV in 2014 om zwarte Piet in zijn traditionele vorm wettelijk te beschermen. In dergelijke acties blijft de vraag verscholen waarom er na bijna een eeuw protest nog zo weinig verandering heeft plaatsgevonden.

Bijlage 5 Toespraken demonstratie 19 maart 2016

Deze bijlage bevat onderstaande 9 toespraken tijdens de demonstratie op 19 maart 2016:

1. Openingstoespraak, Ewout van den Berg (namens het Comité 21 maart)
2. Thema gehandicapten, Caroll Sastro (PGZO)
3. Thema vluchtelingen, Marjan Sax (We are here)
4. Thema vluchtelingen, Yoonis Osman Nuur (We are here)
5. Thema islamofobie, Saïda Derrazi (CTID)
6. Thema discriminatie en werk, Coen van der Veer (FNV)
7. Thema antisemitisme Jaap Hamburger (Een Ander Joods Geluid)
8. Thema anti-zwart racisme, Antoin Deul (NiNsee)
9. Thema seksisme Donya Aledinejad (Feministen in Verzet)

1 Openingstoespraak namens het Comité 21 maart, Ewout van den Berg, 19/3/2016

Welkom iedereen. Mijn naam is Ewout van den Berg en namens het Comité 21 maart wil ik twee groepen in het bijzonder welkom heten: de vluchtelingen die vandaag zijn gekomen, ondanks de repressie en het racistische klimaat. En de groep gehandicapten die zich dit jaar voor de eerste keer aansluit. We groeten ook de antifascisten die op dit moment in Utrecht hun stem laten horen tegen het extreemrechtse Pegida. Vijftig jaar geleden werd de Internationale Dag tegen Racisme uitgeroepen door de VN naar aanleiding van de massamoord op demonstranten die protesteerden tegen de racistische pasjeswetten in Sharpeville, Zuid-Afrika. Vandaag wordt er op 16 plekken in de wereld gedemonstreerd tegen discriminatie, racisme, fascisme en in solidariteit met vluchtelingen. Dit is hard nodig.

'Blijf thuis.' Dat is wat minister-president Rutte vluchtelingen gisteren adviseerde. Blijf thuis. Als de Nederlandse staat dat nou ook eens zou doen, dan zou de wereld er een stuk beter uitzien. Dit land, en zeker deze stad, is gebouwd met de winsten die gemaakt zijn over de ruggen van tot slaaf gemaakten. Er loopt een rechte lijn van koloniale plunderingen toen naar neoliberale handelsakkoorden en Westerse oorlogspolitiek nu.

Mensen komen hier omdat de BV Nederland daar zit. Of het nu gaat over de belastingverdragen waarmee westerse multinationals in Afrika de belasting ontduiken, of de lange lijst van oorlogen om grondstoffen. ISIS is slechts een van de bittere vruchten van de westerse aanval op Irak en de verdeel-en-heers politiek waarmee verschillende groepen in de maatschappij tegen elkaar uit werden gespeeld.

De ontmenselijking van vluchtelingen kent geen grenzen. De Turkse president Erdogan is aangesteld als kampbewaker voor Fort Europa. In ruil voor zes miljard euro moet hij 'het vluchtelingenprobleem' doen verdwijnen. Ondertussen kan hij door gaan met zijn oorlog tegen de Koerden, het in puin leggen van steden in Oost-Turkije en het opsluiten van journalisten en vluchtelingen.

In Nederland worden procedures getraineerd en worden vluchtelingen gedwongen gedeporteerd. 'Afschrikwerkende werking', noemt Zijlstra dat. Een paar maanden geleden zei de minister van Financiën Jeroen Dijsselbloem, dat vluchtelingen 'onze publieke voorzieningen opblazen'. Dit is om te kotsen. Waren het vluchtelingen die de afgelopen jaren voor vijftig miljard euro hebben bezuinigd? Hebben vluchtelingen soms de zorg geprivatiseerd en huurwoningen verkocht? Of zijn het vluchtelingen, en niet de rijken, die jaarlijks voor tien miljard euro de belasting ontduiken? Dit kabinet gebruikt vluchtelingen als zondebok voor zijn eigen afbraakpolitiek.

Met deze racistische hetze creëert dit kabinet de voedingsbodem voor extreemrechts. Waarom zouden mensen stemmen op het racisme van Dijsselbloem of Rutte, als ze ook voor het origineel kunnen gaan? Twee jaar geleden riep Wilders op tot 'minder Marokkanen'. Duizenden mensen deden aangifte tegen deze gecalculeerde oproep tot etnische zuivering. Tienduizend mensen gingen hiertegen de straat op onder de leus 'wij zijn allemaal Marokkanen'. Nu probeert Wilders met trucjes de aandacht van zijn uitspraken af te leiden.

Wilders roept mensen op om 'in verzet' te komen. De afgelopen maanden hebben we kunnen zien hoe zijn volgers dit interpreteren. Neonazi's die van plan waren gisteren het proces de bezoeken, namen messen en pepperspray mee. Door het land heen grijpen groepen Wilders' oproep aan om raadsvergaderingen te verstoren en politici te bedreigen. Het aantal geweldsincidenten tegen moskeeën en moslims neemt toe. Een paar weken geleden werd er in Enschede een molotovcocktail tegen een moskee gegooid. Moeten er eerst mensen doodgaan, voordat de regering besluit islamitische instellingen te beveiligen?

Maar racistisch geweld is niet voorbehouden aan extreemrechts. De afgelopen week alleen al werden twee mannen door de politie doodgeschoten. De Antilliaans-Nederlandse Rupert Lodovica en een vermoedelijk Poolse man in Kwakel. De lijst van dodelijke slachtoffers van de politie is al veel te lang. We herinneren ons Mitch Henriquez, Rishi Chandrikasing, Michael Koomen en Ihsan Gurz. Elke keer dat agenten vrijuit gaan, wordt de basis gelegd voor het volgende 'incident'.

Vandaag lopen we met de demonstratie langs het monument voor Kerwin Duinmeijer en zullen we daar bloemen neerleggen. Kerwin werd meer dan dertig jaar geleden vermoord door een racistische skinhead. Nabestaanden van Kerwin zullen vandaag ook meelopen. Het is belangrijk dat we herhaling voorkomen. In Griekenland hebben neonazi's de afgelopen jaren moorden gepleegd op migranten en een linkse activist. In Duitsland stonden mensen te juichen bij het afbranden van een opvangcentrum voor vluchtelingen. Als we ons niet organiseren, zal dit ook in Nederland gebeuren.

We zijn blij dat sommige politieke partijen en de vakbond ons vandaag steunen. Maar gevestigd links is de afgelopen jaren te stil geweest als het gaat over toenemende islamofobie, de positie van vluchtelingen en de racistische karikatuur van zwarte piet. Om het racistische tij te keren, moeten we de krachten bundelen en een strijd voeren op verschillende fronten. Tegen oorlogspolitiek die mensen op de vlucht drijft. Tegen bezuinigingsbeleid dat hand in hand gaan met zondebokpolitiek. En tegen het Europa van de hekken.

Zwart en wit hebben een strijd te voeren tegen elke vorm van racisme en discriminatie: tegen de onderdrukking van vrouwen, homo's en transgenders en tegen antisemitisme en islamofobie. Tegenover de politiek van angst en haat, plaatsen wij een politiek van hoop, verbinding en gelijkheid. Om met Black Panther Fred Hampton te spreken: we moeten racisme bestrijden met solidariteit.

Daarom zeggen we vandaag: Vluchtelingen welkom, racisme niet!

2 Toespraak thema gehandicapten, Caroll Sastro (PGZO), 19/3/2016

Grondwet Artikel 1. Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan. Toch laten wij toe dat zo'n 2 miljoen burgers in Nederland niet gelijk behandeld worden. Tussen deze 2 miljoen burgers bevinden zich lesbiennes, homo's, hetero's, transgenders, kinderen, jongeren, ouderen, kleine mensen, grote mensen, dunne mensen, dikke mensen, witte mensen, zwarte mensen, je broertje of zusje, nichtje of neefje, dochter of zoon, vader, moeder, tante, oom, opa, oma, alle soorten en maten mensen.

Ze hebben ze één ding gemeen. Ze zijn gehandicapt door wat voor reden dan ook. Ze ondervinden fysieke, geestelijke, verstandelijke of psychische beperkingen. Of alles tegelijkertijd! Ze tellen heel vaak gewoon niet mee. Ze doen heel vaak gewoon niet mee.

Vaak is het een hele onderneming om een gebouw te bereiken soms met gevaar voor eigen leven. Zij lopen niet gemakkelijk naar binnen, zij stappen niet gemakkelijk over een drempel. Of ze kunnen een gebouw niet in of ze mogen gewoon niet naar binnen. Dat is discriminatie.
Wist je dat voor blinden en slechtzienden, openbaar vervoer de enige vorm is om zich te verplaatsen. Je wilt er toch niet aan denken dat ze zelf gaan autorijden of fietsen. Daarom is toegankelijk en veilig OV zo belangrijk. En haltes. Want er gaan veel haltes weg. Logische routes verdwijnen, blinden moeten veel meer overstappen, moeten over drukke kruispunten. Des te belangrijker dat de tikkers het doen. Des te belangrijker dat een boodschap wordt omgeroepen. Als je daar geen aandacht aan schenkt, als je daar niet voor zorgt, sluit je ze uit. En kunnen ze niet gelijk als jij meedoen.

Op een gehandicaptenparkeerplaats parkeren terwijl je gezond van lijf en leden bent. Heb je weleens aan iemand gevraagd die van die plek afhankelijk is, hoe vervelend het is? Je denkt dat die plek altijd leeg staat. Daarmee sluit je de persoon die afhankelijk is van die plek uit. En nee het telt niet als je denkt ik ga wel weg als die persoon eraan komt. Je maakt die persoon dubbel afhankelijk, nu dus ook van jou. En waarom vind je het normaal dat ik niet net als jij door één ingang kan? Verdient een gehandicapte het om weggevoerd te worden naar een aparte zij- of achteringang? Zijn we melaats of zo? Meestal is het de leveranciersingang waar troep en vuil ligt, en het niet zo belangrijk is om een goeie indruk te maken op je gasten. Of dat ze vinden dat je blij moet zijn met een artiestenbehandeling.
Zo goed voelt het niet. Je voelt je ongelijk behandelt. Het degradeert je tot ongelijkwaardige persoon. Dat is wat je voelt. Dat is geen artiestengevoel.
Wij vinden het normaal om gehandicapten de gekste capriolen uit te laten halen. Als er een hoge drempel is, vind je dat je ze moet optillen alsof ze een zak aardappels zijn. Geen mens met eigen wil. Of je laat ze een steile helling nemen met gevaar voor letsel, alsof ze niet al genoeg hebben. Liever een goedkopere lift of helemaal geen lift dan een gehandicapte die mee doet? Dat is uitsluiting.
Veel doven begeven zich tussen andere doven. De dovenwereld is voor hen veel toegankelijker en herkenbaarder. Ook is het zo makkelijker dingen te leren dan in de horende wereld. Maar de dovenwereld is een kleine wereld, en wie zijn volledige mogelijkheden wil benutten is ook aangewezen op functioneren in de 'gewone' wereld.
Daar moeten wij ook rekening mee houden. Als je dat niet doet dan sluit je ze uit.
Je vind het normaal om te poepen en te plassen. Personen met een handicap moeten er te vaak voor vechten. Als er überhaupt een geschikt toilet is. Die is er bijna nooit. Terwijl jij gewoon doorloopt naar een wc moeten zij om een sleutel vragen. Of het toilet is volgestouwd met troep. Alsof je in een voorraadkast bent. Waarom die ongelijke behandeling?

Vaak worden we ook apart weggezet. Niet gezellig met je vrienden of familie van een concert of show genieten, maar je wordt afgevoerd naar een andere plek uit de buurt van je vrienden en familie. Of dat je een zaal in komt waar geen plek is voor jou. Apartheid?
Of je wordt rolstoel genoemd terwijl je een naam hebt. Uitgesloten van gelijkwaardige participatie dus. Er zijn kinderen die niet samen kunnen spelen met andere kinderen. Gewoonweg omdat de speeltuin niet geschikt. Uitsluiting dus. Of de ouders gedragen zich niet toegankelijk. Deze kinderen krijgen al van jongsaf mee dat ze er niet bij horen. Ze kunnen niet naar school omdat regulier onderwijs niet voor hen geschikt is. Of ze kunnen niet samen studeren. Of ze moeten naar een aparte school. Of met apart vervoer. Zo kweek je een kloof tussen de mensen van de toekomst. Zo werkt gelijkwaardigheid niet. Zo sluit je uit. Zo discrimineer je.
Het wordt zuur als je als hard gestudeerde met mooie dromen, plots gehandicapt raakt. En dan blijkt hoe moeilijk het wordt om aan een baan te komen.
Ja mensen, er zijn ook scootmobielers die gehandicapt zijn door een geamputeerde been of door een herseninfarct, een spierziekte of polio …
Hoe vaak ik al niet meegemaakt heb dat ik niet naar binnen mag.

Gelukkig. Het VN verdrag voor gelijke kansen voor personen met een handicap is al bijna wet. Het is al door de 2de kamer en in april staat het op de agenda van de 1ste kamer. Maar ook dan zijn we er nog lang niet. Het gaat ook over een samenleving door iedereen. En daar is iedereen bij nodig. Ook u. De winkelier de ondernemer de architect de ontwerper de uitvinder de ambtenaar de burger de politicus, lesbiennes, homo's, hetero's, transgenders, kinderen, jongeren, ouderen, kleine mensen, grote mensen, dunne mensen, dikke mensen, witte mensen, zwarte mensen, je broertje of zusje, nichtje of neefje, dochter of zoon, vader, moeder, tante, oom, opa, oma, alle soorten en maten mensen.
Meedoen betekent SAMEN WERKEN aan een maatschappij voor iedereen. Inclusief! Ik roep op tot solidariteit! Bit eer gij begint! Bevorder integrale toegankelijkheid voor je begint!

3 Toespraak thema vluchtelingen, Marjan Sax (We are here), 19 maart 2016

In 1938 zette Nederland duizenden extra grenswachter in om Joodse vluchtelingen tegen te houden die nazi-Duitsland trachtten te ontvluchten. In 1938 sloten Nederland, België, Zwitserland en de Scandinavische landen hun grenzen voor Joodse vluchtelingen. Joden die erin slaagden toch de grens over te komen, en die werden ontdekt, werden gearresteerd en teruggestuurd naar Duitsland. Een wisse dood tegemoet, zoals wij nu weten.
Ik ben zo'n kind van Duitse Joodse vluchtelingen. Mijn ouders vluchtten in 1938 naar Nederland en vonden hier een veilig onderkomen. Tijdens de oorlog zaten zij anderhalf jaar ondergedoken in Amsterdam. Dankzij de dappere Nederlanders die de nazi's trotseerden, en onderduikers zoals mijn ouders in hun huis verborgen, met enorm gevaar voor eigen leven.

Het is niet moeilijk om een parallel te trekken naar de huidige tijd. In Syrië is Bashir al Assad een meedogenloze dictator die zijn eigen volk vermoordt om aan de macht te blijven. Een regiem dat ongestoord zijn gang heeft kunnen gaan, ondanks dat de hele wereld weet welke oorlogsmisdaden daar iedere dag worden gepleegd. Syriërs vluchtten in de afgelopen vijf jaar naar Turkije, Egypte en Libanon en vandaaruit, omdat de toestand in die landen volstrekt uitzichtloos is, door naar Europa.

Op internet is een filmpje te zien van 12 maart, een week geleden, van een boot met vluchtelingen op de Middellandse Zee. De boot wordt tegengehouden door de Turkse kustwacht, die probeert hem tot zinken te brengen. Veertig mensen opeengepakt in een rubberbootje, onder wie vijftien kinderen. Ze worden gered door de Griekse kustwacht die ze in veiligheid brengt. Europa sluit zijn grenzen. Net als in 1938. En net als in 1938 zullen vluchtelingen blijven komen en hun leven wagen op zoek naar veiligheid.

- Wat is dat voor 'Europa' dat Griekenland laat stikken met de duizenden vluchtelingen die daar aankomen?
- Wat is dat voor 'Europa' dat zijn grenzen sluit voor mensen die vluchten voor oorlog en geweld?
- Wat is dat voor 'Europa' dat zich niets meer gelegen laat liggen aan zijn verplichtingen volgens het VN-Vluchtelingenverdrag, en dat vluchtelingen laat verdrinken in de Middellandse Zee?
- Wat is dat voor Europa waar Angela Merkel de enige regeringsleider schijnt te zijn met historisch besef en fatsoen?
- Wat is dit voor Nederland dat als voorzitter van de EU, onder leiding van een VVD- en PvdA-regering, een verdrag ontwerpt om vluchtelingen die in Griekenland zijn aangekomen terug te sturen naar Turkije?

Een verdrag dat ingaat tegen de regels van de VN, omdat Turkije niet eens een veilig land is, volgens het internationaal recht?

Het is weer 1938 geworden. Dat betekent dat wij niet alleen nu hier moeten protesteren, maar dat we moeten blijven protesteren bij iedere gelegenheid en op alle mogelijke, democratische, manieren. Dat wij onze stem moeten verheffen en niet langer een stille meerderheid zijn, maar een luide meerderheid. De fatsoenlijke meerderheid van Nederland, die blijft roepen: vluchtelingen welkom!!

4 Toespraak thema vluchtelingen, Yoonis Osman Nuur (We are here), 19 maart 2016

Wat maakt ons mensen? Wat maakt ons wie we zijn?
Zijn we ons werk? Of zijn we onze politieke ideeën?
Spreken we namens onze politieke partijen,
als we praten over vluchtelingen en grenzen?

We praten veel over politiek, maar is politiek belangrijker dan praten over wat wij ervan vinden als personen? Als mensen?
Wat voelen we als we mensen zien vechten voor hun leven, op zoek naar veiligheid en menselijkheid?
Is dat belangrijker dan mens te zijn?

We praten veel over politiek. Maar een politieke partij is geen persoon.
Waarom kijken we weg van de realiteit van onze wereld?
Waarom willen we niet zien dat vluchtelingen worstelen om te overleven in onze maatschappij, en op onze straten? Dit zijn mensen zoals jij en ik.

Alleen als we onze ogen openen, en onszelf toestaan iets te voelen
kunnen we dingen veranderen. Wij zien en voelen. Dat maakt ons mensen.
Niemand is beter dan een ander. Wij zijn allemaal mensen. Maar het lijkt alsof we het zijn vergeten.
Als we alleen maar bezig zijn met onze eigen meningen, en alleen maar aan denken aan onze politiek, of onze baan, dan vergeten we wie we eigenlijk zijn. We zijn niet verschillend. We zijn hetzelfde.

Wij zijn hetzelfde als de mensen bij de grens van Macedonië, we zoeken allemaal naar veiligheid.
Maar toch maken we hekken en we zeggen dat het voor de veiligheid is.
Maar voor wie? Waarvan willen we ons beschermen?

Op 6 maart kreeg een familie een zoon, hij werd geboren in een tent op de grens van Macedonië.
Er was geen water en niemand hielp deze mensen.
Zij keken toe van achter het hek op de grens tussen ‘wij’ en ‘zij’.
Maar is het bewaken van die lijn belangrijk dan iets veranderen aan deze slechte situatie?
Deze situatie is niet alleen in Macedonie of aan de grenzen van Europa. Het is ook hier in Nederland.
Ook hier leven mensen op straat. Zij mogen niet meedoen in de samenleving waarin zij al jaren leven
Zij worden uitgesloten.

Dit mogen we niet accepteren.
We zijn allemaal mensen.
We moeten opkomen voor elkaar.
Samen kunnen we dingen veranderen.
Laten we onze ogen openen en doen wat juist is.
Dat maakt ons wie we zijn. Dat maakt ons mensen.

5 Toespraak thema islamofobie, Saïda Derrazi (CTID), 19 maart 2016

Voor vandaag is mij gevraagd om iets te zeggen over islamofobie. Er is mij gevraagd om te vertellen over iets, dat fout is binnen onze samenleving. Over de gebreken die er daardoor zijn.
De samenleving! Mooi woord! Samen. Leven. Mij is gevraagd om iets te vertellen over islamofobie. En het gebrek in onze samenleving. Over de overheid die toeziet hoe instanties zich overgeven aan het marginaliseren van bevolkingsgroepen die volgens hen... "De ander" heet. Bevolkingsgroepen die anders zijn vanwege hun geloof, geaardheid, handicap of kleur. Die overheid, die geen verantwoording neemt, die enkel toeziet hoe zijn samenleving versplintert raakt, door bijvoorbeeld een thema als zwarte piet. De karikatuur die symbool staat voor onderdrukking van zwarte mensen in het koloniaal verleden, en die veel verdriet veroorzaakt onder de zwarte ander binnen onze samenleving. Of dat moslimvluchtelingen niet welkom zijn terwijl dat alle vluchtelingen alleen een veilig onderkomen zoeken.

Mij is vandaag gevraagd om iets te vertellen over de gebreken in onze samenleving. Over het systematisch uitsluiten van kinderen, die dromen van een toekomst waarin zij recht hebben op gelijke kansen. En een overheid, die de noodzaak inziet dat er concrete maatregelingen moeten worden genomen op het gebied van stages en bij de doorstroming van onderwijs naar de arbeidsmarkt. Een overheid die inziet dat mensenrechten educatie en wereldgeschiedenis, ook uit een zwart verleden, deel moeten uitmaken van een curriculum op alle scholen.
Mij is gevraagd om iets te vertellen over het probleem in onze samenleving. Over hoe Mohamed zich extra moet in vechten op een plek binnen onze samenleving. Ook als Mohamed geboren is in onze samenleving, en de papa en mama van Mohamed ook. Of hoe belangrijk het is, dat er duidelijke richtlijnen moeten komen met betrekking tot het woord islamofobie of het registreren daarvan. Over dat de politie die islamofobie of andere vormen van racisme of discriminatie serieus moet nemen. Dat er vanuit Europa eisen zijn om krachtiger op te treden tegen haatzaaien via *social media* en dat er op die eisen ook gehandhaafd moet worden binnen onze samenleving. Of eigenlijk, dat het haatzaaien van alle radiale groepen moet worden aangepakt en serieus moet worden genomen.

Er is mij gevraagd of ik vandaag iets wil vertellen over islamofobie. Islamofobie, toen zei ik… dan ga ik daar maar eens mee beginnen.
19 oktober 2015: Leiden. Moskee beklad met anti-islamgraffiti.
10 oktober 2015: Uitspraak politicus. De Vreemdelingenwet moet worden aangepast. Ooglidcorrecties, borstverkleiningen of -vergrotingen, complete tandrenovatie. Dat soort zaken. Echt niet!
25 november 2015: Enschede. Veertien varkenskoppen worden bij een AZC in aanbouw gelegd.
11 november 2015: Assen. Door het raam van een van een moskee is een baksteen gegooid.
14 november 2015: Roosendaal.
14 november 2015: Bergen op Zoom. Steen door ruit van een moskee.
25 november 2015: Leerdam. Op binnenplaats van de moskee is fles met sterke drank gegooid.
6 januari 2016: Den Haag. Bestuursleden van een moskee ontvangen doodsbedreigingen. Deze doodsbedreigingen ontvangen ze dagelijks. Dit keer om het feit dat ze vrijwilligers willen inzetten tijdens oud en nieuw.
25 januari 2016: Mijdrecht.
30 januari 2016: Nijkerk. Moskeegangers vinden een varkensoor.
4 februari 2016: Rotterdam. Een politiebeambte zegt tegen een moslima dat ze een aanranding moet zien als ´compliment' en verder vooral niet van een mug een olifant moet maken.
5 februari 2016: Rotterdam. Moslima gaat met haar man aangifte doen van aanranding. Een politiebeambte zegt tegen haar dat zij er niets mee kunnen doen. Geen vervolging. Ook geen notitie van de aanranding kunnen ze maken.

5 februari 2016: Als Mohamed werd hij afgewezen. Als Matthijs leidde dezelfde sollicitatie tot een oproep. Maar Mohamed (24) wil niet meer.
7 februari 2016: Raadslid, wil de islam verdelgen met atoombommen.
11 februari: Almelo. Moskee ontvangt per post koranpagina's met verbrande zijkanten.
11 februari 2016: Maastricht. Beste Afaf, er is nog een ding belangrijk. Het dragen van een hoofddoek past niet in onze setting. Mocht je een hoofddoek dragen, kan dat niet tijdens je werkzaamheden.
12 februari 2016: Hoogvliet. Op de buitenkant van de moskee is de tekst "Geen Moskee" geschreven.
14 februari: Drunen. Moskee ontvangt per post koranpagina's met verbrande zijkanten.
15 februari 2016: Den Haag. Nadia (16) geïntimideerd op het politiebureau. Ze zou contact hebben gehad met een Syriëganger. Volgens de advocaat zijn er dwangmiddelen toegepast op minderjarige.
18 februari 2016: Blaricum. Rachida kreeg gelijk een afwijzing voor een baan. Ze werd wél uitgenodigd voor de sollicitatie onder de naam 'Chantal de Jong'.
19 februari 2016: Politicus schreef 'Onze manier van leven staat onder druk'. Want de moslims bedreigen 'onze' liberale waarden. Zij kwamen hier voor 'ons' geld en niet omdat ze vervolgd werden; niet omdat ze 'onze' normen en vrijheid willen.
20 februari 2016: Amsterdam. Karim legt systematische racisme & discriminatie bloot bij KPMG.
21 februari: Amsterdam. KPMG eist valse getuigenis omtrent racisme & discriminatie.
25 februari 2016: Den Haag, Leiden, Nijmegen, Arnhem, Maastricht, Sittard, Breda, Tilburg, Delft. Een groot aantal Marokkaanse moskeeën ontvangt een pamflet met daarop de afbeelding van een adelaar, daarop een hakenkruis en met de tekst "aan alle islamitische gebedshuizen, binnenkort hoog bezoek!! Varkens." Er werden bij de politie twintig aangiften gedaan.
27 februari: Leiderdorp en Gouda. Nieuwe locatie voor vluchtelingen worden bezet.
28 februari 2016: Een busje van een bouwbedrijf dat zich bezighoudt met de bouw van een moskee wordt 's nachts in brand gestoken.
28 februari 2016: Enschede. Iemand gooit een molotovcocktail tegen een moskee. Er bevonden zich volwassenen en kinderen in het pand.
1 maart 2016: Schiedam. Een handgranaat ligt in de bosjes bij een schoolplein van een Islamitische basisschool.
14 maart 2016: Tilburg. Islam en asielzoekers, ga naar voormalig kamp Bergen Belsen, dan is alles opgelost voor Nederland. Met hakenkruis en "Heil Wilders, NSB Tilburg".

Er is mij gevraagd om vandaag iets te vertellen over Islamofobie.

6 Toespraak thema discriminatie en werk, Coen van der Veer (FNV), 19 maart 2016

Beste mensen, goedemiddag allemaal. Mijn naam is Coen van der Veer en ik ben penningmeester van de grootste vakbond van Nederland, de FNV. En namens de 1,1 miljoen leden van de FNV zegt ik vandaag: De FNV is solidair met deze actie tegen discriminatie en racisme.
Want zoals wij hier staan met z'n allen weten we het al lang: Discriminatie - werkt - niet!
Discriminatie werkt niet! *Discriminatie werkt niet* voor de jongeren met een Turkse, Marokkaanse, Hindoestaanse of andere achtergrond die ondanks goede diploma's nog steeds geen baan kunnen krijgen. *Discriminatie werkt niet* voor al die talentvolle mensen die niet worden aangenomen of geen carrière kunnen maken. Omdat ze Aisha heten, of Salima, of Osman. Of omdat ze transgender zijn, een andere seksuele voorkeur hebben. Of omdat ze in een rolstoel zitten of een chronische ziekte hebben.

En *discriminatie werkt niet* voor een Nederland dat vooruit wil en dat plaats wil bieden aan iedereen die wil meedoen. Want hoe zegt onze Grondwet het ook alweer zo mooi: Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie – werkt – niet!

Vorig jaar stond ik hier op deze plek. En ook toen had ik deze zelfde boodschap. Is er sindsdien iets veranderd? Is er minder discriminatie? Is er minder allochtone jeugdwerkloosheid? Ik ben bang van niet.

Krijgen kleurrijke jongeren net zo gemakkelijk een stageplek als witte jongeren? Krijgt Salima net zo gemakkelijk een echte baan als Karin? Krijgt John in een rolstoel of Donald met epilepsie net zo gemakkelijk een baan als kerngezonde Joke? Ik ben bang van niet.

Met een oorspronkelijke Nederlandse achternaam en achtergrond heb je nog steeds veel meer kans op succes bij een sollicitatie, dan wanneer je een Hindoestaanse of Marokkaanse achtergrond hebt. Minister Asscher wil dat de arbeidsinspectie bedrijven met naam en toenaam gaat noemen, als ze zich schuldig maken aan discriminatie. Dat is een goede zaak. Maar wordt het hierdoor morgen of overmorgen nu echt snel beter voor Amal en Mustafa? Ik ben bang van niet.

Daarom doe ik vanaf deze plaats een oproep aan de werkgevers in dit land. Hans de Boer, Michaël van Straalen, Hans Biesheuvel en alle grote en kleine werkgevers die zij vertegenwoordigen: Werkgevers, laat alle mensen werken! Zij verdienen dat. En per slot van rekening kunnen jullie daar weer aan verdienen. Werkgevers, geef werk! *Geef werk* ongeacht afkomst, kleur, geslacht of handicap. *Geef werk* aan John, Salima, Osman en Amal. *Geef werk*, en teken en verspreid de charter Diversiteit die jullie organisaties een paar maanden geleden zelf mee hebben opgesteld in de Stichting van de Arbeid. Wie dit tekent, belooft om voortaan in het personeelsbeleid te streven naar diversiteit wat betreft leeftijd, gender, seksuele oriëntatie, culturele, etnische of religieuze achtergrond of arbeidsbeperking.

Tot nu toe hebben 52 organisaties en bedrijven de charter voor diversiteit onderschreven. Dat zijn vooral ministeries, vakbonden, onderwijsinstellingen en een beperkt aantal vooral grotere bedrijven. Werkgevers, dan kan beter! Dat kan veel beter! Werkgevers: teken dat charter voor diversiteit! En geef de mensen echte banen.

Zoals wij hier staan delen wij allemaal dezelfde droom. De droom die ruim 50 jaar geleden zo sterk is verwoord door Martin Luther King. De droom van gelijkheid en eerlijke behandeling. De droom van diversiteit en liefdevolle omgang van mensen onder elkaar. In 2016 staan mensen overal voor dezelfde keuze, voor dezelfde vraag: Trekken we ons terug in het bekende en sluiten we ons af? Of stellen we ons juist open, en omarmen we de diversiteit, de veelkleurigheid van de wereld en de mensen om ons heen? We zagen het bij de verkiezingen in Duitsland van afgelopen weekend. We

zien het bij de keuze voor de presidentskandidaat in de VS.

En we zien het in eigen land terug in de reactie op de vluchtelingen. Oorlog en geweld teisteren het Midden-Oosten en Noord-Afrika en jagen grote groepen mensen op de vlucht. Mannen, vrouwen, kinderen, oud en jong. Op zoek naar veiligheid, bescherming, en een toekomst. Gelukkig melden zich talloze vrijwilligers om te helpen met de opvang. Maar veel mensen in Nederland en Europa reageren met wantrouwen. Zij zijn bang voor hun eigen toekomst. Vaak zijn dat de mensen die zelf al veel klappen hebben gehad van economie en politiek. Die voor hun ogen de voorzieningen zien inkrimpen.

Toch heb je als mens altijd de keuze. Blijf je bang voor de ander en het onbekende? Of ga je samen op avontuur? Als FNV hebben wij ook onze keuze gemaakt. De FNV staat pal voor vluchtelingen. Wie vlucht voor oorlog en geweld moet bij ons veiligheid, bescherming en een toekomst kunnen vinden. Een woning. Een baan. En een veilige omgeving voor zichzelf en zijn of haar kinderen.

Maar tegelijkertijd blijven we als FNV ook opkomen voor al die anderen zonder echte baan hebben of zonder fatsoenlijk huis. Wij vechten tegen oneerlijke concurrentie en verdringing op de arbeids- en de woningmarkt. We hebben juist veel meer echte banen nodig, en meer betaalbare huizen. Daarom pleit de FNV voor een forse investering in sociale woningbouw. Zo snijdt het mes aan twee kanten. En voorkomen we oneerlijke concurrentie en verdringing. Natuurlijk is dat een grote uitdaging. Voor Europa. Voor Nederland. Voor ons allemaal. De werkvloer is eigenlijk de wereld in het klein. De wereld veranderd, de werkvloer verandert mee. Wat hetzelfde blijft, is de droom van diversiteit en liefdevolle omgang met elkaar. Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Ook op de werkvloer. Ik dank jullie wel!

7 Toespraak thema antisemitisme, Jaap Hamburger (Een Ander Joods Geluid), 19 maart

Dag allemaal! Mijn naam is Jaap Hamburger, ik ben voorzitter van Een Ander Joods Geluid. Het zou zo moeten zijn dat ik op dit podium de kortste toespraak van allen zou kunnen houden. Het zou zo moeten zijn dat ik slechts zou hoeven zeggen: 'Joden weten wat achterstelling, discriminatie, uitsluiting en racisme betekent, en waartoe dat kan leiden.' Ik zou daarvoor slechts één voorbeeld hoeven geven, uit de niet meer zo heel recente maar wel heel actuele geschiedenis. Het voorbeeld van joden die aan het eind van de jaren dertig van de vorige eeuw aan de Nederlandse grens werden tegengehouden toen zij het moorddadige Duitsland uit wilden vluchten, en door de marechaussee werden teruggestuurd. Hoe actueel wilt u het eigenlijk hebben? Het zou zo moeten zijn, dat ik mijn toespraak hierna had kunnen beëindigen met te zeggen: 'Daarom zijn joden, individueel en als gemeenschap, altijd en overal solidair met wie achtergesteld, gediscrimineerd, buitengesloten en geminacht wordt.'
En ja, joden en joodse organisaties die dat zeggen en daar naar handelen, die zijn er. Kritische joodse organisaties in Engeland en Europa, waar mijn organisatie, Een Ander Joods Geluid, er één van is. Joden in voormalig Joegoslavië die hun moslimburen en anderen hielpen in de burgeroorlog van de jaren negentig, Sommige kritische joden en joodse organisaties in de Verenigde Staten die het opnemen voor hun zwarte landgenoten. Er is amper een land waar geen kritisch joodse stem is, die ook solidair is met wie wordt achtergesteld. Ook in Nederland, ik noem met trots de namen van de jonge Natascha van Weezel, en van de rabbijn Lody van der Kamp, die onvermoeibaar en met succes de verbinding zoekt met moslims, Marokkanen en Turken, Ik noem de rabbijnen Tamara Benimah en Issachar Tal, die bij herhaling hun minachting en weerzin tegen de platitudes van Wilders hebben geuit, ik noem de Liberaal Joodse Gemeente in Amstelveen die aanvankelijk protesteerde tegen de komst van Syrische vluchtelingen omdat zij moslim waren, maar die hen daarna heeft opgezocht en hen met muziek welkom heeft geheten, ik noem het hartverwarmende initiatief Shalom-Salaam, waarin joden en Marokkanen samen komen samen eten, en samen feesten en vieren dat zij jong zijn.

Maar het beeld is gemengd. Er is ook een andere kant, tegenstrijdig genoeg gevoed door dezelfde joodse geschiedenis waar ik zojuist naar verwees: bij die andere kant in 'de joodse gemeenschap' leeft de opvatting dat de buitenwereld niet te vertrouwen is, en moslims niet in het bijzonder. Dat joden altijd als eerste de dupe zijn van gevoelens van weerzin en afkeer jegens 'de ander', dat achterstelling en discriminatie dan wel uit den boze zijn, maar dat antisemitisme toch echt van een andere orde is, een buitencategorie van discriminatie erger dan alle andere en dat, daarom alleen al, joden en joodse instellingen eerder dan anderen recht hebben op bescherming van overheidswege.

Behalve door de geschiedenis worden deze opvattingen en gevoelens ook gevoed door de vereenzelviging van grote delen van de joodse gemeenschap met de positie en de rol van Israël, dat hun wijsmaakt dat antisemitisme alomtegenwoordig is en 'groeit', dat 'Arabieren' en 'moslims' een bedreiging zijn, alleen al omdat zij... Arabier en moslim zijn, en dat joden altijd overal alleen voor staan en op niemand kunnen rekenen. Het zijn opvattingen die mij veel te veel klinken als een echo van een duister verleden. Ik ben, als jood, niet trots op zulke ideeën, en dan druk ik mij heel terughoudend uit.

Ook ' mijn' organisatie, Een Ander Joods Geluid wil daar nadrukkelijk afstand van nemen. Ja, antisemitisme is een kwaad, maar geen boom op zich, slechts een loot aan de boom van het racisme. En van nare of zelfs afschuwelijke incidenten doen, alsof er sprake is van een georganiseerde trend, doen alsof in Europa het antisemitisme van de Tweede Wereldoorlog weer de kop opsteekt, is een totale historische miskenning van het verwoestende Duitse staatsantisemitisme van toen.

Niet willen of kunnen zien dat onze samenleving juist heel veel oog en gevoel en respect heeft voor alles wat wat met het joodse heden en verleden te maken heeft, is: al te gretig blijven hangen in

slachtofferschap. Ja, antisemitisme is een kwaad, maar laten we niet overdrijven, en jegens personen te makkelijk met die kwetsende aantijging strooien. Wie beschuldigt, moet bewijzen. Maar in plaats van bewijs horen we veel te vaak niet meer dan de vage 'suggestie': Israël op de korrel nemen omdat het de bescheiden en legitieme wensen van de Palestijnen op een eigen staat nu al langer dan een halve eeuw met alle middelen dwarsboomt heeft niets, maar dan ook niets met antisemitisme te maken. Integendeel. Hoe kun je voor jezelf een staat opeisen, maar die aan anderen misgunnen? Wat is dat voor schizofrenie?

Ik wil mijn 90-jarige, in 2014 overleden vriend Hajo Meyer citeren, die als voormalig Auschwitzgevangene tien maanden lang het genocidale antisemitisme aan den lijve heeft ervaren. Over antisemitisme zei hij: *'Vroeger was een antisemiet iemand met een hekel aan joden, tegenwoordig is een antisemiet iemand waar sommige joden een hekel aan hebben'.*

Ik vat samen: antisemitisme is niet meer, maar ook niet minder dan anti-joods racisme, maar laat u niet te makkelijk intimideren door die beschuldiging, die soms, ik durf de stelling te wagen, die meestal alle grond mist. Binnen de 'joodse gemeenschap' is een heel palet aan opvattingen over de komst van vluchtelingen, over moslims en de islam, over discriminatie. Houd uw oog gericht op de uitingen van solidariteit, zoals ook mijn organisatie die wil bieden, zonder uw ogen te sluiten voor de andersluidende opvattingen.

Ik wil u wijzen op één regel uit het joodse bijbelboek Exodus omdat die regel, hoewel duizenden jaren oud, actueler is dan ooit en getuigt van groot psychologisch inzicht. In dat boek staat een dringende vermaning aan het joodse volk. In de plechtige taal van de Statenvertaling luidt die vermaning: *"Gij zult ook den vreemdeling geen overlast doen, noch hem onderdrukken; want gij zijt zelf vreemdelingen geweest in Egypteland."* In moderner taal: 'Gedraag u tegenover de vreemdeling niet anders dan tegenover uw eigen mensen. Want vergeet niet: ooit was u zelf vreemdeling in een ander land; u moet zich herinneren hoe het u daar te moede was.'

In dat verband wil ik iets kwijt over een politicus in Nederland die zich - nota bene uit naam van de 'joods-christelijke cultuur' - te pas en te onpas keert tegen alles en iedereen die hij en zijn vele volgers voor 'vreemd' houden. Met het citaat uit het boek Exodus in gedachten: wat een nephistoricus is deze man, wat een nepfilosoof, wat een nepwaarheden verkondigt hij. Als iets de kern, als iets het hart uitmaakt van de waarden van de 'joods-christelijke cultuur', dan het gebod om de ander, om de vreemdeling menselijk tegemoet te treden, hem en haar niet anders te behandelen dan wij zelf behandeld willen worden.

Hoe verblind kan iemand zijn, die meent dat hij waarden beschermen kan door die in één adem bij het oud vuil te zetten. De joods-christelijke cultuur weet wel raad met zulke lieden. Het Nieuwe Testament heeft er een treffende aanduiding voor: 'Valse profeten.' Nepprofeten. *"Pas op voor valse profeten, die in schaapskleren op jullie afkomen maar eigenlijk roofzuchtige wolven zijn."* Dank u wel.

8 Toespraak thema anti-zwart racisme, Antoin Deul (NiNsee), 19 maart 2016

Wat is er gebeurd met ons mooie Nederland? Een land dat ik in 1998 verliet om te gaan wonen in de Verenigde Staten. Nederland, een land van vrijheid en solidariteit met minder bedeelden. Niet perfect, maar bereid het juiste te doen in de strijd tegen racisme en discriminatie.
In 2010, 12 jaar na mijn terugkomst in Nederland, is ons land onherkenbaar veranderd. Mijn kinderen hebben dat aan den lijve ondervonden, en werden voor het eerst direct geconfronteerd met anti-zwart racisme. Hierdoor voelen zij zich niet thuis in Nederland. De pijn die dit veroorzaakt wil ik niet meer in hun ogen zien. Ik wil hun dat mooie Nederland symbool van vrijheid en solidariteit teruggegeven.

Als ze straks op zoek gaan naar een baan, wil ik niet dat ze beoordeeld worden op hun huidskleur of achternaam. Ik wil niet dat ze door de politie aangehouden worden omdat ze zwart zijn en dus verdacht. Ik wil niet dat ze een lager schooladvies krijgen omdat ze zijn wie ze zijn. Ik wil niets minder dan gelijke kansen en dat ze zich veilig en lekker voelen in Nederland. Dit gaat om menselijke normen en waarden, rechtvaardigheid en beschaving.

In een beschaafd land hoor je je niet in te vechten omdat je er toevallig anders uit ziet dan de heersende norm.

Een beschaafd land biedt haar excuses aan voor 400 jaar slavernij en koloniaal verleden. Een beschaafd land compenseert de slachtoffers en niet de slavenhouders. Slavenhouders die na de afschaffing van de slavernij 300 gulden per tot slaaf gemaakte kregen uitgekeerd.

Waarom geen Wiedergutmachung voor de zwarte gemeenschap? Er is veel te weinig erkenning en aandacht voor het Nederlands slavernijverleden en de bittere erfenis, van deze misdaad tegen de menselijkheid. In dit verleden is het anti-zwart racisme geworteld. Een verleden dat diepe sporen nalaat in onze instituties, taal, beeldvorming, kunst en cultuur en ons empathisch vermogen negatief beïnvloed. Alleen door deze lens kan je de haat en venijn duiden waarmee veel voorstanders van Zwarte Piet het debat wensen te voeren, de weerstand die de discussie rond de gouden koets oproept en de pop van Kenneth Vermeer met een strop om de nek.

De VN heeft 2015-2024 uitgeroepen tot de Decade for people of African descent met een speciale reden: om iets te doen tegen de wereldwijde structurele achterstelling van mensen van Afrikaanse afkomst. Ook in Nederland is er een grote witte blinde vlek als het om anti-zwart racisme, zwarte pijn en onze gedeelde geschiedenis gaat. Dit is te wijten aan een groot gebrek aan historisch besef mede ingegeven door te weinig aandacht in het onderwijs. Typhoon zingt: we gaan niet terug, nooit meer terug, We Zijn Er. Zwart Nederland vormt een onlosmakelijk deel van het DNA van Nederland en dient ook op deze wijze gewaardeerd te worden.

Lieve mensen dit is het defining moment of our time. Een tijd waarin extreemrechts oprukt, racisme, xenofobie, Afrofobie en Islamofobie onverbloemd mainstream geworden zijn. Geweld en demonstraties tegen AZC's, uitgelegd als uitingen van "De bezorgde burger". Intolerantie en racistisch gedachtegoed heeft een deel van Nederland in zijn greep. We hebben nu meer dan ooit leiders nodig met een visie. Leiders die een inclusieve samenleving willen opbouwen waar diversiteit gezien wordt als een kracht en bron van inspiratie. Leiders die niet voor electoraal gewin gaan en bezorgde burgers naar de mond praten, maar doen wat juist is. Dat vraagt om inzicht en bereidheid van de witte samenleving en instituties zoals de media, politiek, vakbond, onderwijs om de witte privileges te bevragen, het denken te transformeren en te dekoloniseren. Ik ben er van overtuigd dat die bereidheid aan het groeien is.

Laten we onze krachten bundelen: antiracisten, antifascisten, het NiNsee, de LHBT-gemeenschap, de

moslimgemeenschap, de Molukse gemeenschap, de feministen, vakbonden en alle andere gelijkgezinden. Laten we strijden voor gelijkheid, voor rechtvaardigheid, voor erkenning van het slavernijverleden, voor erkenning van het koloniale verleden, voor eerlijke kansen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt, voor gendergelijkheid, voor vrijheid van geloofsovertuiging. Laten voor een inclusieve samenleving strijden. De strijd voor rechtvaardigheid, gelijkheid en gelijke kansen is ondeelbaar.

9 Toespraak thema seksisme, Donya Aledinejad (Feministen in Verzet), 19 maart 2016

Welcome everyone. It's great to be able to stand with all of you here, on this important day. I'm here to speak to you today as a feminist. In January this year I gathered a group of women I know, and we went to Spijkenisse. We went there to protest against Geert Wilders, and his opportunistic use of women's rights to scapegoat and bash refugees. Wilders walked away that day, while the police arrested and fined all ten of our group members.

Wilders! The great champion of freedom of speech and women's rights! I can just hear him now defining himself in his trial today with those kinds of arguments. In contrast to Wilder's hate speech, our only crime had been to use our right to demonstrate and stand in solidarity with refugees. And we haven't backed down from doing that since then. Out of that action came our new group Feministen in Verzet, and on International Women's Day this month, we joined the demonstration on the Dam, and we've gathered again here today.

To be honest with you, moments of coming together like this have become really important to me lately. I feel like we need to keep sharing our experiences, and developing our political perspectives, because things are changing so quickly these days. It used to be considered leftist ideological jargon to use the term "Fortress Europe". Now, as the death tolls rise at the borders, it becomes clearer by the day that Fortress Europe is simply a fact. It used to be that standing up to neo-Nazis in the streets was a hobby for the anti-fascist fringe. Now we're mass mobilizing against PEGIDA, who come to our city streets every other week, it feels like, with their white Dutch nationalism. And now we even have new groups popping up locally, to aggressively block the opening of asylum seeker centers, and to attack and desecrate existing centers, mosques, and people's homes.

When these are the people claiming to protect women's rights, then we, as women and as feminists, must not hesitate to call bullshit when we see it: Women are just another thing that the right wing will use to target refugees. And we will get nothing from letting that happen. Using women in this way is of course morally disgusting. It's an insult to our intelligence and our dignity, and it's not in our interest. And so, under these circumstances, we have to be very clear. We vocally reject any claims to feminism or defense of women's rights from the racist right wing, or any others who are feeding the hysteria around the image of the male refugee as (not only a terrorist) but a dangerous sexual assailant.

And the white European Judeo-Christian male as our emancipated savior. No. We're not blind. We saw in Sijkenisse how Wilders' own supporters, white Dutch men, yelled sexist abuse and behaved aggressively towards us. Not any refugees. And we see, everyday, not only in our public places, but also in our media, our rape statistics, our workplaces, and our homes, how sexism runs deep, and is alive and well in the Netherlands. And we know that no amount of "pepperspray" and cultivating simplistic fears of foreigners will do anything to change that. Given the current atmosphere, we need to take action and speak up for ourselves. Like our group did in Spijkenisse because we could not let Geert Wilders speak for us as women.

And like we are doing today together here, because Mark Rutte does not speak for us with his arrogant and callous suggestion that refugees should simply "stay home" instead of flee a war that he is complicit in. Indeed, it's more important than ever to insist on building a strong, inclusive, anti-racist, feminist movement that organizes against all forms of oppression. Inspiringly, though, in the face of dehumanizing racism, violent border enforcement, and immigration policies, refugees are organizing themselves to demonstrate their own power. We see it from the Idomeni camp refugees

who impressively forced their way across the Greek-Macedonian border in their hundreds just this week in pursuit of their destinations. We see it in the We Are Here refugees who have been collectively and visibly organized in Amsterdam for years now.

Make no mistake, the refugee struggle is exemplary for all of us who will resist Europe's descent into barbarism. It's up to us how we respond to this crucial struggle. To me, solidarity does not mean the same thing as giving charity. Just like gender oppression, the history of nation-state borders is not about noting neutral differences between people. No, borders and sexist oppression alike are, by definition, about power. And charity will never shift the balance of power.

To me, solidarity means standing shoulder to shoulder with one another in our fight to improve our shared condition. As a feminist, this is what I went to Spijkenisse to do. And it gives me hope that our feminist solidarity protest struck such a deep chord with so many people. We received more support and solidarity than we had ever imagined. Including from many of you here today. So thank you! It makes me happy to know that so many of us understand that feminist concerns are not "women's problems". They are the problems of an unequal society, and which we can only solve together. With your support, Feministen in Verzet will continue to spread our message of solidarity with refugees and other minorities, we will fight the charges against us in court, and we will not let anything stop us from taking to the streets when we need to. Thank you.

Bijlage 6 Flyer Actiemaand 2016

Bijlage 7 Manifest Comite 21 maart

Manifest 21 maart 2016

www.21maartcomite.nl

Verharding

De wereld schudt op haar grondvesten. Onzekerheid als gevolg van crisis, oorlogen en aanslagen wordt nationaal en internationaal uitgebuit. De gevestigde politiek gebruikt bevolkingsgroepen als zondebok om de aandacht af te leiden van bezuinigingen.

In heel Europa zien we de opkomst van racistische of fascistische partijen en straatbewegingen. In Nederland is het Wilders die "minder Marokkanen" wil en zijn er gewelddadige protesten tegen vluchtelingen. Dit is, juist in het jaar dat we 75 jaar Februaristaking herdenken, een zorgwekkende ontwikkeling. Samen willen we de trend keren.

Verbinding: allemaal anders, allemaal gelijk

Tegenover de politiek van de angst, zetten wij een politiek van solidariteit. Juist nu is het belangrijk om de krachten te bundelen en ons samen hard te maken tegen elke vorm van racisme en discriminatie. Wij verdedigen de democratische verworvenheden in Nederland en willen een rechtvaardige, solidaire en open maatschappij. Hier is geen plaats voor racisme, islamofobie, antisemitisme, seksisme, homohaat of welke vorm van uitsluiting of discriminatie ook.

21 maart is de internationale dag tegen racisme en discriminatie. De dag is uitgeroepen door de VN na de brute moord op 69 mensen door het Zuid-Afrikaanse apartheidsbewind die in Sharpeville demonstreerden tegen de zogenaamde pasjeswetten. In de hele wereld gaan mensen deze dag de straat op om hun stem te laten horen.

Vluchtelingen

De morele en ethische waarden waarmee mensen over de hele wereld hun leven richting en inhoud geven staan beschreven in alle wereldgodsdiensten en internationale verdragen zoals Universele verklaring voor de rechten van de Mens en het Internationale Vluchtelingenverdrag. Deze essentiële waarden die alle mensen in de wereld insluiten, staan onder grote druk. De bescherming van deze waarden moet ook voor ons het uitgangspunt zijn. Laten we samenwerken tegen discriminatie, tegen racisme en gezamenlijk opkomen voor de vluchtelingen die bij ons bescherming zoeken en een menswaardig bestaan.

Belangrijke thema's

Samen willen we de volgende belangrijke thema's aan de orde stellen in de actieweken in de aanloop naar het protest op 19 maart. Van hieruit werken we aan een gezamenlijk actieplan tegen elke vorm van racisme en discriminatie:

- **islamofobie**
- **antisemitisme**
- **anti-zwart racisme, slavernijverleden en zwarte piet**
- **vluchtelingenhaat**
- **arbeidsmarktdiscriminatie**
- **racisme en discriminatie in onderwijs en sport**
- **etnisch profileren**
- **discriminatie van LHBT's**
- **haat zaaien**

Oproep

Het comité 21 maart is een samenwerkingsverband van tientallen organisaties. Namens het comité willen we graag iedereen oproepen om dit manifest te ondertekenen. De grote demonstratie zal plaatsvinden op 19 maart in Amsterdam en we hopen dat heel veel organisaties, politieke partijen en individuen actief willen bijdragen aan de activiteiten die georganiseerd worden in verschillende steden en buurten.

Comité 21 maart
INTERNATIONALE DAG TEGEN RACISME & DISCRIMINATIE

Secretariaat: p/a EMCEMO, 1e Weteringplantsoen 2 C, Amsterdam, Email: comite21maart@gmail.com
Tel. 020-4288825, Rekeningnummer: NL93 INGB 0007 9480 78

Bijlage 8 Impressie demonstratie 19 maart 2016

Comite 21 maart
1e Weteringplantsoen 2 C,
1017 SJ Amsterdam,
comite21maart@gmail.com,
Tel. 020-4288825

Comité 21 maart
INTERNATIONALE DAG TEGEN RACISME & DISCRIMINATIE